

Måndagen den 24 juni

Kl. 11.00–14.19

§ 1 Särskild debatt med anledning av anonyma påverkanskampanjer och hur förtroendet för partiväsendet och demokratin kan upprätthållas

Särskild debatt med anledning av anonyma påverkanskampanjer och hur förtroendet för partiväsendet och demokratin kan upprätthållas

Anf. 1 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Förra onsdagen, vid riksmötets högtidliga avslutning, talade talman Andreas Norlén om vår demokrati och framhöll då vikten av att vi alla agerar inom ramen för gemensamt överenskomna spelregler. Talmannen uttryckte att han ser riksdagen som Sveriges viktigaste politiska debattarena och konstaterade att vi här debatterar på ett respektfullt sätt.

Men nu är det ju att leva i en svunnen tid att tro att det är vad vi säger här och hur vi betar oss mot varandra i riksdagen som avgör vilken bild våra väljare får av oss. Nej, långt viktigare för flertalet är vad vi säger och gör på nätet – och vad andra säger om oss där.

Här i kammaren är det tydligt vem som står bakom vissa åsikter. Lika tydlig måste avsändaren vara för den som läser ett politiskt budskap på nätet. Hur ska väljare annars kunna göra upplysta val?

Anonymitet på nätet strider helt uppenbart mot de demokratiska spelreglerna. Att agera i strid med dem måste få konsekvenser. Centerpartiet vill se åtgärder mot detta. Vilket ansvar är ni andra beredda att ta?

Anf. 2 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka Centerpartiet för möjligheten att få diskutera de här viktiga frågorna i dag.

Transparens och öppenhet i den politiska debatten är avgörande både för att vi som deltar i opinionsbildningen ska kunna bemöta det som sägs och för att väljarna ska kunna bilda sig en uppfattning och utkräva ansvar i efterhand. Det är också avgörande för trovärdigheten i den politiska debatten att vi som deltar i denna står för en rak och öppen opinionsbildning, och det gäller förstås särskilt politiska partier. Vi har alla ett stort ansvar för att bidra till saklighet och tydlighet vad gäller budskap och avsändare, detta förstås oavsett i vilka forum debatten förs, inklusive sociala medier.

Den fråga vi ska debattera här i dag har fler botten än just vilket ansvar vi som politiker har för att värna, vårda och vidmakthålla vår demokrati. Vårt styrelseskick och vårt sätt att leva är utsatta för press från såväl inhemska som utländska aktörer som motsätter sig vårt demokratiska beslutsfattande.

Det är känt att det från flera olika aktörer finns ett brett så kallat författningshot som syftar till att försvaga det demokratiska samhället. En del av det hotet består i att utländska aktörer och auktoritära stater agerar offensivt mot svenska intressen, inte minst genom attentatshot från våldsbejakande extremism. En annan del av hotet består av spridning av vilseledande information, rykten, desinformation och våldsförhärlikande propaganda. Det senare bidrar till att öka motsättningarna i samhället och till att urholka förtroendet för samhällets centrala institutioner. Det kan även bidra till ett ökat hot mot olika företrädare för vårt samhälle.

Regeringen tar detta hot på mycket stort allvar. Vårt samhälle ska präglas av öppenhet, demokrati och respekt för grundläggande fri- och rättigheter. Människor ska kunna röra sig tryggt och fritt, delta i sammankomster och uttrycka sina åsikter utan rädsla. Digitala verktyg som kan användas anonymt eller under falsk identitet skapar däremot många och varierade möjligheter att till exempel utsätta förtroendevalda och andra som deltar i den offentliga debatten för desinformation, cyberangrepp, förtal och annat näthat.

Regeringen arbetar aktivt för att öka motståndskraften mot sådana påverkansförsök. Det arbetet är också en central del i den nya strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism som regeringen beslutade om i januari i år. Enligt strategin är det viktigt att identifiera desinformation och falska rykten som sprids av aktörer i Sverige, bland annat eftersom de plockas upp och utnyttjas av våldbejakande extremistmiljöer i deras propaganda.

Regeringen har även vidtagit andra åtgärder. Medborgarnas kunskap och förmåga att förstå informationsflödet är en förutsättning för en motståndskraftig demokrati. Mediemyndigheten har därför nyligen fått i uppdrag att arbeta långsiktigt för att stärka allmänhetens medie- och informationskunnighet. Uppdraget innebär ett proaktivt arbete för att stärka allmänhetens förmåga att identifiera och värdera olika typer av budskap, inklusive sådana som manipulerats, till exempel genom användning av artificiell intelligens.

Arbetet för att skydda vår demokrati, vår yttrandefrihet och vårt sätt att leva fortgår. Som framgår bedriver regeringen detta arbete genom en bred uppsättning av åtgärder.

Låt mig avslutningsvis återigen framhålla att det är vi som har och söker väljarnas förtroende som måste agera med gott exempel. Det behövs en partipolitisk diskussion om hur vi kan stärka arbetet för att sprida korrekt och saklig information. Ett särskilt ansvar vilar som sagt också på oss som deltar i den offentliga debatten.

(Applåder)

Anf. 3 ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Sverigedemokraterna har ertappats med att systematiskt använda sig av falska, anonyma konton, så kallade trollkonton, en arbetsmetod som alla svenska riksdagspartier avvisar och som statsministern själv beskrivit som farlig.

Att använda sig av falska, anonyma konton syftar till att bedra det svenska folket, att utge sig för att vara en annan än den man är och att ge bilden att det är många fler som omfattar en åsikt än vad det i själva verket

är. Det är en arbetsmetod som auktoritära regimer och rörelser använt sig av under lång tid. Mest kända är väl Putins trollarméer i Sankt Petersburg.

En genomgång av trollfabrikens verksamhet visar också att flera av de budskap som spridits överensstämmer med narrativ som används av ryska trollfabriker för att destabilisera Europa. En medarbetare i SD:s trollfabrik har därutöver avslöjats med att bedriva rysk propaganda i sociala medier.

Än värre blir det när detta bedrägeri finansieras av skattepengar via partistödet och när kommunalt partistöd, som syftar till att bredda förståelsen för den lokala demokratin, slussas vidare och används centralt för att underminera samma demokrati.

Det största partiet i regeringsunderlaget har sedan skandalen avslöjades signalerat att det struntar inte bara i de spelregler man satt upp i det interna samarbetet utan också i de regler vi satt upp för att kunna vara en fungerande demokrati. Jimmie Åkesson försvarar metoden, och hans vilda anklagelser mot fria, oberoende medier visar vilket extremt parti Sverigedemokraterna är.

Efter dessa avslöjanden har vi krävt att statsministern ska gå till botten med detta och hur det kan påverka det demokratiska samtalet och svenska valrörelser. Vi har föreslagit en lång rad åtgärder, som alla har avvisats av regeringen. I stället har Ulf Kristersson och regeringen nöjt sig med att två medarbetare bytte skrivbord på Sverigedemokraternas kansli och skålade i Pommac.

Frågorna är fortfarande, över en månad efter avslöjandet: Hur många fler exempel finns det? Hur många trollkonton har Sverigedemokraterna som inte har avslöjats av TV4? Vad krävs för att Ulf Kristersson och regeringen ska agera för Sveriges och svenska folkets bästa?

Det vore bra om Sverigedemokraternas representant i den här debatten klagade hur många fler anonyma konton Sverigedemokraterna har och om partiet tänker fortsätta använda sig av falska konton. Beskeden har varit minst sagt skiftande på den punkten.

Också frågorna till justitieminister Gunnar Strömmer kvarstår: Vad tänker statsministern och regeringen göra för att säkerställa att Sverigedemokraternas trollfabriker stängs? Vad ska ni göra för att förhindra att skattepengar används rakt emot det övergripande syftet för bidragsgivningen? Vad tänker ni göra för att falska, så kallade anonyma konton inte ska tillåtas sprida hat, hot och vilseledande information?

Anf. 4 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna välkomnar denna särskilda debatt, som huvudsakligen handlar om demokrati och yttrandefrihet. Det är frågor som det finns all anledning att prata mer om och som ständigt är aktuella. Däremot är bakgrunden till debatten mer dunkel. Syftet är att skruva upp tonläget ytterligare, att föra fram uppgifter som inte stämmer i sak och att göra påståenden om hat, hot och desinformation. Men mer polarisering och käbbel behövs verkligen inte i svensk politik.

Sverigedemokraterna som parti har fått uppleva mötesstörningar i en lång rad val utan att det vållat någon större debatt. De har snarare drivits på och hejats på av politiska motståndare.

Det har förekommit fysiska attacker från politiska motståndare vid politiska sammankomster och i samband med Sverigedemokraternas valmöten.

Så sent som 2006 stängdes Sverigedemokraternas hemsidor ned efter påtryckningar från den socialdemokratiska regeringen. Det ledde till att ansvarigt statsråd fick avgå.

Inför riksdagsvalet 2010 instruerade public services Sveriges Radio alla sina stationer att benämna Sverigedemokraterna med negativa epitet i sina sändningar.

Under lång tid har Sverigedemokraternas företrädare systematiskt utslutits ur fackföreningar.

I de två senaste valen har Sverigedemokraternas hemsidor gått ned i omgångar då de utsatts för omfattande överbelastningsattacker. Samtidigt har aktiva partiföreträdares konton tagits bort från sociala medier efter massanmälningar från politiska motståndare.

Fru talman! Detta var exempel på vad Sverigedemokraterna har fått utstå, men när vi lyfter fram sådant och beskriver verkligheten som den är kallas det snabbt för att vi tar på oss offerkoftan. Det är faktiskt vämjeligt att inte ens sådana påtagliga demokratiska missförhållanden tas på allvar. Det är resultatet av årtionden av misstänkliggörande och desinformation om vårt parti och alla människor som sympatiserar med det. Detta är oacceptabelt.

Mer behöver göras för att stärka vår demokrati och yttrandefrihet. Att alla medborgares röster, oavsett politisk tillhörighet, ska behandlas med respekt och rättvisa är en grundläggande princip som vi alla måste försvara.

Sverigedemokraterna kommer alltid att vara en stark röst och kraft mot alla former av hat och hot, oavsett vem som drabbas. Vi kommer att fortsätta jobba för att säkerställa att ingen förminskas eller tystas på grund av sina politiska åsikter. Det, fru talman, är något som det finns anledning att prata mycket mer om i denna kammare.

Anf. 5 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Vi var många som några veckor innan EU-parlamentsvalet blev chockade när vi nåddes av *Kalla faktas* avslöjanden – samtidigt som vi inte alls blev förvånade. Det var tyvärr inte chockerande att få reda på att Sverigedemokraterna drev en trollfabrik. Det som chockade oss var partiets reaktion på avslöjandet. Man visade en total avsaknad av självkritik och snarare en stolthet över hur man anonymt svartmålar sina motståndare.

Det har skett ett skifte i vårt samhälle under de senaste decennierna. Det politiska samtalet har förråats. Sättet man talar om sina meningsmotståndare har förändrats. Det märks särskilt bland anonyma debattörer och offentliga debattörer utan tydlig partikoppling.

Att partier och deras företrädare beskriver de hemskheter som kommer att inträffa om motståndaren får makten är vanligt. Sådan kommer politiken förmodligen alltid att vara. Det har dock alltid funnits en form av hederlighet i de beskrivningarna. Man har inte vantolkat själva förslagen utan gjort en politisk analys av konsekvenserna av dem. Det nya är att man på olika sätt hittar på vad motståndarna tycker för att på så sätt svartmåla dem.

I och med framväxten av sociala medier har den seriösa samhällsdebatten fått ta hårda smällar, och det har blivit mycket svårare att vara politiker liksom seriöst granskande journalist. Det är synd men troligtvis något vi måste leva med. Det allvarliga är att när partier och politiska företrädare

börjar agera anonymt för att underblåsa de här strömningarna riskerar vi att underminera tilltron till hela det politiska systemet.

Vi som enligt regeringsformen är folkets främsta företrädare får inte glömma att vi också i många fall är förebilder. Med det kommer ett ansvar att inte bara i så stor utsträckning som möjligt fatta kloka beslut, utan även att faktiskt försöka föregå med gott exempel. Det kan vara oerhört svårt i tider då elakheter och överdrifter i stor utsträckning genererar lajks och popularitet i floran av sociala medier.

Jag tycker att alla borde ta sig en rejäl funderare på hur vi i samhället agerar gentemot varandra och på vilken typ av samhälle vi vill ha. Jag återkommer om vad jag tycker att vi och regeringen bör göra.

Anf. 6 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Jag räknar med att alla här vet att Internet Research Agency är namnet på den trollfabrik, förkortad IRA, som huserade i en kontorsfastighet i Sankt Petersburg och som hade uppemot tusen anställda. Om någon råkar ha missat hur de arbetade kan jag rekommendera forskningsrapporten *Understanding Mass Influence* som gjordes åt det australiensiska försvarsdepartementet. Vi måste alla förstå hur påverkansfabriker i det fördolda arbetar och framför allt vidta åtgärder mot anonyma konton som drivs i partipolitiska syften.

Den amerikanska åklagaren Robert Mueller åtalade flera ryska medborgare som arbetat för IRA:s trollfabrik för att de hade skaffat falska identiteter i USA och öppnat hundratals konton på sociala medier. Enligt åtalet hade ryssarna genom bedrägeri försvagat och hindrat regeringens lagliga funktioner. Trollfabriken IRA syftade till att så split i det amerikanska politiska systemet inför presidentvalet 2016, sprida misstro mot kandidaterna, höja konfliktnivån och helst åstadkomma folkstormar och sammandrabbningar.

Här hemma plockade Språktidningen upp ordet trollfabrik redan samma år som IRA avslöjades. I definitionen står det att de som arbetar på trollfabriker får betalt för att med olika identiteter pumpa ut uppdragsgivarens åsikter i sociala medier. Det som kom fram i *Kalla faktas* program i maj är anledningen till att Centerpartiet initierade dagens särskilda debatt.

Fru talman! Trollfabriker, eller systematisk användning av påverkanskampanjer utan synlig avsändare, har varit ett verktyg för totalitära och auktoritära stater under historiens lopp. Det är ett ideologiskt vapen att påverka opinionen och politiken utan att ansträngningarna och den rätta avsändaren märks.

I akademiledamoten Ingrid Carlbergs bok *Marionetterna* beskrivs den internationella propagandafabrik som Vladimir Lenin och hans bolsjeviker byggde upp efter den ryska revolutionen, med målet att nå en ny världsordning. Fabriken skapades genom ett medieimperium med bas i Berlin. Den ryska avsändaren doldes väl. I dag agerar Vladimir Putin i samma anda men med helt nya möjligheter att nå ut, för i dag har vi smarta mobiler i våra händer och kan konstant skrolla i sociala medier. Klicksamhället är som skraddarsytt för dolda påverkansoperationer.

Strategiska förvillelser hör inte hemma i en demokrati, för demokratin bygger på sanning och öppenhet. Den judiska författaren Arthur Koestler bröt definitivt med kommunismen efter andra världskriget och skrev sedan

Prot. 2023/24:137

24 juni

*Särskild debatt med
anledning av anonyma
påverkanskampanjer
och hur förtroendet
för partiväsendet
och demokratin
kan upprätthållas*

att vårt enda vapen i kampen mot auktoritära krafter är sanning, uppriktighet och mod.

Fru talman! Jag efterfrågar sanning, uppriktighet och mod i den här församlingen. Står vi upp för de demokratiska spelreglerna eller är någon villig att göra avkall på dem?

Anf. 7 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Att inte sprida vad som är falskt, utan att hålla sig till sanningen och behandla andra med respekt är grundläggande värden i den idétradition som Kristdemokraterna bildades för att slå vakt om. Det är grundläggande värden i den värdegrund som en gång byggde Sverige och västvärlden till starka samhällen präglade av samhällsgemenskap och ansvarskänsla för varandra. Dessa värderingar behöver inte bara prägla det offentliga samtalet utan hela det svenska samhället. Därför är det allvarligt när företrädare för politiska partier agerar i strid med dem.

Det är fel när partier är beredda att använda anonyma konton som täckmantel eller använder sig av bulvanupplägg för att med otydlig avsändare kunna smutskasta andra eller uttrycka sig nedsättande och kränkande om andra. Det är fel när partier ägnar sig åt anonyma kampanjer, som de själva inte är beredda att stå för.

Man tycker ju, fru talman, att alla partier borde vara så stolta över det egna budskapet att de öppet vill stå för det och verkligen förknippas med det. Oavsett detta behöver vanliga människor kunna lita på det som sägs. Demokratin förtjänar det, och svenska folket förtjänar det.

Som vi kristdemokrater ser det duger det därför inte att som politiskt parti gömma sig bakom anonyma konton som gör det otydligt vem som faktiskt äger och kontrollerar dem eller bakom fasader där det verkas i det dolda. Politiska partiers kommunikation ska ha en tydlig avsändare. Det gäller SD, det gäller S och det gäller alla andra partier. Vi i Kristdemokraterna är beredda att medverka till en överenskommelse mellan partierna om att tillsammans ta ansvar för detta.

Anf. 8 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Den fria åsiktsbildningen är enligt regeringsformen en grundsten för den svenska folkstyrelsen. En fri åsiktsbildning innefattar i sin tur insyn och tillgänglighet till offentlig verksamhet så långt det är möjligt. Transparenta beslutsprocesser och dokumenterad tjänsteutövning liksom saklig och korrekt information är viktiga pusselbitar. I regeringsformens nästa mening talas det om att folkstyrelsen förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick.

Det känns intuitivt rimligt att riksdagsledamöter, statsråd och partier har ett stort ansvar och en vilja att leva och verka efter dessa förutsättningar. Det innefattar, tycker jag, fru talman, en tydlig gräns, en röd linje, mot finansiering och annat stöd med mer eller mindre dolda avsikter och målsättningar eller anonyma påverkansoperationer, som det vi pratar om i dag.

Spåren förskräcker. Det är inte nog med att vi har en debatt om troll, alternativa fakta och direkta lögnar – it's all in the optics, säger de i USA. Det viktiga är hur det ser ut. Saker är inte alltid – eller till och med långt ifrån alltid – vad de ser ut att vara. Det här är ett känt fenomen och arbets-

sätt inom både reklam och politiska kampanjer och började ingalunda med president Trump.

Som Malin Björk precis sa fanns detta redan för hundra år sedan när stora pengar flödade ut ur Ryssland för att finansiera en världsrevolution. Sedan dess har en rad pr-genier – somliga för all del självutnämnda – försökt påverka den politiska agendan. Om det inte har handlat om människor som på ett eller annat vis är farliga har det handlat om produkter som sagts inte vara så farliga, till exempel cigaretter och olja.

Fru talman! Det finns dock tecken på förbättringar. EU lanserade i mars i år ett nytt regelverk för politisk annonsering med bland annat krav på transparens avseende avsändare och kostnader liksom öppenhet avseende målgrupper.

Miljöpartiet har för sin del tillsammans med Centerpartiet lanserat tanken på ett utskottsinitiativ om möjligheten till tilläggsdirektiv till den så kallade insynsutredningen alternativt någon annan form av utredning avseende finansiering av partier för just den sortens anonyma verksamheter. Liberalerna har presenterat ett liknande initiativ i den nämnda utredningen, som nu ligger till sig lite under sommaren.

Jag ser fram emot att diskussionen fortsätter. Det är viktigt av flera skäl: dels för att tydliggöra en gemensam ståndpunkt som handlar om att avsändare i politiska diskussioner ska vara kända, dels för att markera en utveckling för större transparens i partiernas finansiering och ekonomi. Vi har redan utvecklat regler och riktlinjer för vilka pengar som flyter in i verksamheterna. Nu behöver vi och väljarna också ha en möjlighet att se hur de används.

Anf. 9 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! I valrörelsen uppmärksammades det att Sverigedemokraterna driver anonyma konton i sociala medier. Det handlar om falska konton, där de uppger sig vara någon annan än sig själva.

Detta är ett systematiskt hot mot Tidöavtalet, vilket Sverigedemokraterna har bett om ursäkt för. Men för Liberalerna är frågan större än Tidöavtalet och än Sverigedemokraterna. Den granskning som gjorts sätter ljust på något som inte borde finnas i den svenska demokratin.

Sverigedemokraterna är inte det första partiet som ertappats med anonyma konton. Om inget görs åt situationen är det här antagligen heller inte den sista gången något sådant händer.

Det är självklart att partier i Sverige har rätt att uttrycka sina åsikter med humor och till och med på ett plumpt sätt. Det handlar inte först och främst om tonen i debatten utan om själva spelreglerna för hur debatten över huvud taget ska föras. En grundläggande princip är att du står för din åsikt. Säg att någon är en idiot, men stå för det!

Vi menar att grunden för medborgarnas möjlighet att utkräva ansvar från sina politiker är transparens. Jag tror inte att någon skulle acceptera att ett företag bedriver falsk marknadsföring eller vilseleder kunder på nätet. Så varför ska det över huvud taget vara möjligt för politiska partier att göra det med väljare? Liberalerna vill därför se ett förbud för partier att sprida politiska budskap anonymt.

Prot. 2023/24:137

24 juni

*Särskild debatt med
anledning av anonyma
påverkanskampanjer
och hur förtroendet
för partiväsendet
och demokratin
kan upprätthållas*

Anf. 10 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Utöver det ansvar som vilar på oss som är förtroendevalda och det aktiva arbete som regeringen bedriver för att stärka det demokratiska samhällets motståndskraft här hemma skulle jag också vilja lyfta fram några viktiga aspekter om det arbete som vi bedriver tillsammans med andra länder på EU-nivå.

Inom EU har ett mycket aktivt arbete pågått de senaste åren för att såväl stärka vår motståndskraft mot olika typer av påverkan som öka transparensen. Det handlar förstås både om att skydda vårt demokratiska styrelseskick och om att värna grundläggande fri- och rättigheter.

Det finns en förordning om en inre marknad för digitala tjänster, den så kallade DSA-förordningen. Det finns numera en skyldighet för de största plattformstjänsterna att riskvärdera och riskhantera i fråga om bland annat desinformation.

Sedan ett par år tillbaka finns också en europeisk uppförandekod när det gäller desinformation som många plattformstjänster online har anslutit sig till. Där finns 44 olika åtaganden och 128 särskilda åtgärder på ett antal områden för att bland annat minska de ekonomiska drivkrafterna för leverantörer av desinformation och förstärka insynen i politisk reklam.

Låt mig också få lyfta fram den nya EU-förordningen som handlar om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam som syftar till att underlätta för väljare att känna igen politisk reklam, förstå vem som ligger bakom och veta om de fått ett riktat reklammeddelande från en politisk aktör.

För att komma tillbaka till det som jag inledde debatten med, nämligen det ansvar som åvilar oss som är politiskt aktiva och politiska aktörer, vill jag nämna och framhålla att vi i Moderaterna som parti har varit väldigt tydliga med hur vi ser på anonyma konton hos politiska partier. Dessvärre är det vi nu har upplevt under senare tid inte det första exemplet på detta, utan i samband med olika val bakåt i tiden och olika partier har det funnits exempel på detta.

I ljuset av den lite längre erfarenheten av det otyg som anonyma konton och anonyma inlägg dirigerade från partier innebär välkomnar jag att vi nu för en diskussion om de här frågorna mellan riksdagens partier. Det finns i Sverige en väldigt god tradition som innebär att de grundläggande spelreglerna för demokratin, inklusive spelreglerna för de politiska partierna, hanteras just av partierna i riksdagen. Jag vet att den diskussionen förs i olika sammanhang i riksdagen, och jag välkomnar det. Jag hoppas att den debatt som vi har här i dag kan lämna ytterligare bidrag till att samtliga partier sluter upp bakom betydelsen av transparens och öppenhet i den politiska debatten.

Anf. 11 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte bara enkelt upprepa mina två frågeställningar till justitieministern.

Den första är: Vilka åtgärder tänker justitieministern vidta för att gå till botten med den skandal som vi har sett? Hur många falska konton finns det kvar hos det största partiet i regeringskonstellationen?

Den andra är: Är justitieministern beredd att lagstifta mot falska konton, vilket det ställts krav på här i debatten?

Anf. 12 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Frågor om i vilken utsträckning Sverigedemokraterna även fortsättningsvis håller sig med anonyma konton ska naturligtvis i första hand riktas till Sverigedemokraterna. Detta har jag inte någon insyn i, och en regering ska nog vara försiktig med att skaffa sig insyn i hur enskilda politiska partier väljer att bedriva sin opinionsbildning.

För mig är det också en viktig sak att vi har understrukit allvaret i detta. Moderaterna ser allvarligt på frågan, och statsministern har gett uttryck för hur allvarligt han ser på frågan. Vi välkomnar att frågorna vårdas enligt den demokratiska tradition vi har i Sverige, nämligen i samspel mellan partierna här i riksdagen. Det finns forum för detta.

Jag har möjligtvis svårt att ta den här typen av frågor eller instruktioner på allvar just när de kommer från Socialdemokraterna, eftersom Socialdemokraterna väl var det parti som introducerade anonyma konton i den svenska politiska debatten; man har avslöjats med detta inte bara en gång utan flera gånger. Vi har alltid varit konsekventa i vårt avståndstagande, oavsett om det är S eller andra partier som gjort sig skyldiga till den typen av övertramp.

Anf. 13 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Nu tramsar Gunnar Strömmer. Han försöker göra sitt bästa för att inte svara på frågorna. Jag ska upprepa mina frågor.

Min första fråga är: Vad tänker justitieministern göra för att gå till botten med det här? Det största partiet i regeringskonstellationen bedriver falska påverkanskampanjer. Vad tänker justitieministern göra? Hur ska väljarna se skillnad på om det är ett falskt konto från Putin, från Jimmie Åkesson eller från NMR? Hur ska justitieministern garantera integriteten i det demokratiska samtalet? Hittills har beskedet från Sverigedemokraterna varit att de tänker fortsätta med det här. Alla andra partier i Sveriges riksdag tar avstånd från den här metoden.

Min andra fråga är: Är justitieministern beredd att lagstifta för att upprätthålla den demokratiska integriteten? Om två år är det val.

Anf. 14 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Nej, jag tramsar inte. Jag redogör för att det finns en bakgrund till den här frågan och att den sträcker sig längre tillbaka än de sista veckorna inför EU-valet. Jag är tillräckligt gammal – och det tror jag att Anders Ygeman också är – för att komma ihåg hur det avslöjades att konton kopplade till SSU bedrev mycket allvarliga smutskampanjer mot Fredrik Reinfeldt inför valet 2006 med anklagelser om pedofili. Det finns också exempel på andra konton där det har spridits desinformation mot politiska motståndare från Socialdemokraternas kansli på Sveavägen. Det var uselt då. Jag tycker att det är lika uselt när det förekommer anonyma konton från andra partier i dag. Vi tar avstånd från detta. Vi gjorde det då, och vi gör det nu.

Däremot tycker jag att vi ska vara försiktiga med att rikta den exekutiva maktens kraft mot enskilda partier. Det är bra med medial granskning. Det är bra med den debatt vi har här. Det är utmärkt att riksdagens partier samspelar i riksdagen för att diskutera vilka spelregler som ska gälla framåt för den svenska politiska debatten.

Anf. 15 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Min fråga till justitieminister Gunnar Strömmer liknar den som alldeles nyss ställdes av Anders Ygeman. Precis som jag nämnde i mitt anförande tidigare är vi folkets främsta företrädare. Vi har en uppgift att föregå med gott exempel. Samtidigt är regeringen avhängig stöd från ett parti som är mycket större än något av regeringspartierna ensamt. Jag ställde frågan till statsministern för några veckor sedan, och jag kan ställa samma fråga till justitieministern nu: Hur tänker justitieministern göra för att undanröja alla tvivel på att regeringsmakten inte är avhängig otillåtna påverkansmedel?

Anf. 16 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Regeringsmakten vilar ju på mandat i den här riksdagen, vilka i sin tur vilar på det valresultat som svenska folket levererade i valet 2022.

Det råder inga som helst tvivel om att den opinionsbildning som bedrivs av regeringens partier och den debatt som vi för utåt är både öppen och transparent. Det är möjligt för var och en att utkräva ansvar. Allting vi gör baserat på Tidöavtalet är transparent redovisat från dag ett och kan följas i samspelet mellan regering och riksdag, debatteras här i kammaren och granskas av medierna. I det avseendet känner jag mig utomordentligt trygg. Det demokratiska mandatet för den här regeringen är entydigt, och de demokratiska arbetsformerna är kristallklara.

Sverigedemokraternas anonyma konton tycker jag är en styggelse. Samma sak har jag tyckt varje gång andra partier avslöjats med samma sak. Detta bör också behandlas på samma sätt som tidigare.

Anf. 17 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag blir lite fundersam över det här svaret. Jag har haft stor respekt för justitieminister Gunnar Strömmer och även Ulf Kristersson, som har talat ofta och länge om att Moderaterna ska vara den vuxne i rummet och att man ska föregå med gott exempel i de här sammanhangen. Men trots det väljer nu Moderaterna, med Ulf Kristersson i spetsen och med Gunnar Strömmers goda minne, att samarbeta med ett parti som har avslöjats använda sig av enligt EU otillåtna påverkansmetoder. Då blir det också så att man måste ställa sig frågan om den här regeringen kan upprätthålla trovärdigheten. Tycker Gunnar Strömmer att det är rimligt att regeringsmakten vilar på den typ av metoder som Sverigedemokraterna nu bedriver? Vill Gunnar Strömmer stå för det?

Anf. 18 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Nej, och av det skälet har vi också tagit mycket tydligt avstånd från anonyma konton när de har använts av Sverigedemokraterna på samma sätt som vi har tagit avstånd från dem när Vänsterpartiets samarbetsparti Socialdemokraterna ägnat sig åt detta och dessutom vid flera val också avslöjats med det – vad jag kan komma ihåg i varje fall utan att Vänsterpartiet kommit springande och sagt: Nu vill vi bilda regering med Moderaterna i stället!

Den viktiga basen för den här regeringen är att svenska folket i valet 2022 sa att det inte längre vill ha en regering som vilar på Vänsterpartiets mandat utan vill ha en annan kurs för det här landet så att vi kan få ordning

på kriminaliteten, trycka tillbaka inflationen, få människor i arbete, ta itu med segregationen och stärka integrationen. Det är mandatet för den här regeringen. Nästa gång vi ska mötas i en valrörelse är inför valet 2026. Då är jag alldeles övertygad om att belöningen från medborgarna kommer. Det stora och viktiga uppdraget för den här regeringen är att komma till rätta med samhällsproblemen, och det ägnar vi mycket kraft åt varje dag.

Anf. 19 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Dold propaganda och dolda påverkansoperationer är, som jag har varit inne på i mina anföranden, ett sätt att få människor att tro att de tycker och åstadkommer något själva, fast det är någon annan som håller i trådarna. Det är ju de anonyma kontona som är anledningen till den särskilda debatt vi har i dag.

Jag undrar först och främst om justitieministern kan ge ett tydligt svar på om det enligt justitieministerns uppfattning står i strid med de demokratiska spelreglerna att använda anonyma konton. Om det gör det, är det då inte rimligt att alla partier skriver under på dessa demokratiska spelregler? Om de inte gör det, ska inte det få konsekvenser?

Anf. 20 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Tack än en gång för att i dag få möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna.

Detta är egentligen en fråga som har två svar. Det första är att anonyma konton i politiska partier inte är någonting som väljarna vill se och inte någonting som vi som är aktiva i politiken vill se. Det ligger i vars och ens intresse att se till att det inte förekommer. Det är det ena. Det är det viktiga beskedet givet dagens ämne.

Man ska fundera noga på detta med anonymitet i vår demokrati. Anonymitet är också ett viktigt värde i vår demokrati. Det är det till exempel för dem som tar väldigt stora risker med att föra fram politiska budskap. Vi har valhemligheten. Vi har möjligheten att skriva insändare under pseudonym och allt annat.

Jag säger det bara för att jag tycker att de nyanserna ska finnas med när vi ska ta oss an frågan. Men det är inte argument ägnade att ursäkta förekomsten av anonyma konton som drivs av politiska partier.

Anf. 21 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Tack för svaret, justitieministern!

Att det finns behov av anonymitet för andra aktörer kan vi vara överens om. Men debatten handlar om politiska partier och politiska partiers ansvar.

Jag undrar återigen: Är det justitieministerns uppfattning att det är i strid med demokratiska spelregler av politiska partier att använda anonyma konton, och borde inte alla skriva under på det?

Jag hörde också statsministern i partiledardebatten med anledning av valet till EU-parlamentet i maj säga att han välkomnade förslaget om att förbjuda anonyma konton för politiska partier. Han sa att det kunde vara ett tilläggsdirektiv i nuvarande utredning.

Han uttryckte att det var ett utmärkt förslag. Det var som svar på en fråga från Miljöpartiets språkrör Amanda Lind. Jag undrar om justitie-

*Särskild debatt med
anledning av anonyma
påverkanskampanjer
och hur förtroendet
för partiväsendet
och demokratin
kan upprätthållas*

ministern ger samma svar som statsministern gjorde i debatten den 22 maj, att det är ett utmärkt förslag som lades fram då.

Anf. 22 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Hur det ska åstadkommas att hitta sätt för att se till att anonyma konton hos politiska partier inte förekommer är vi verkligen beredda att diskutera.

Jag skulle för egen del ändå säga att man nog ska vara försiktig med att överväga lagstiftning på område, det av det enkla skälet att den typ av lagstiftning som riktar in sig på konkreta metoder när det gäller till exempel politisk opinionsbildning är demokratiskt vanskelig.

Däremot välkomnar jag att det tas upp till diskussion i riksdagen i de här sammanhängen. Det finns alternativa vägar. Man kan tänka sig självreglering eller överenskommelser mellan partier om vilka spelregler som man vill ställa upp på. För den som till äventyrs inte vill ställa upp på det kommer det att komma med en kostnad i relation till medborgarna, till väljarna och annat.

Jag vill gärna inom ramen för riksdagen diskutera vidare hur man kan komma åt det stora problem som jag menar att det utgör med politiska partier som ägnar sig åt anonym opinionsbildning. Exakt hur det ska ske är någonting som vi får återkomma till.

Anf. 23 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Tack, statsrådet, för svar hittills! Jag kommer säkert att återkomma till några av de ämnen som redan har behandlats.

Jag tänkte på en sak som statsrådet sa här: Man ska vara försiktig med att skaffa sig insyn i hur andra partier gör. Då tänkte jag: Är inte det rätt viktigt? Det gäller inte att skaffa sig insyn i det, men att se hur andra gör kan vara nog så angeläget. Det handlar om att ta ställning till om det är bra eller dåligt. Det har sju av åtta partier i riksdagen gjort på olika sätt, inklusive Moderaterna. Det är angeläget att fortsätta där.

Om jag får ta det väldigt snabbt: Att gå bakåt i resonemangen och tala om att andra partier gjort saker och ting under historiens gång, eller under de senaste åren, leder ingen vart. Vi ska se framåt härifrån. En eventuell lagstiftning skulle träffa även oss andra, så att säga.

Anf. 24 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Låt mig understryka att historiska referenser inte är ägnade att förminska allvaret i det som vi nu diskuterar och aktuella exempel. Där emot kan jag tycka att de historiska perspektiven ändå kan vara bra att ha med sig.

Det är inte ett nytt fenomen som vi diskuterar. Andra partier har också ertappats med fingrarna i syltburkarna tidigare, vilket möjligtvis skulle kunna tjäna till en viss ödmjukhet när man närmar sig de här frågorna.

Det finns pågående parlamentariska processer som handlar om vår demokrati, partiernas roll i demokratin, och vilka spelregler som ska gälla för de politiska partierna. Där finns alla åtta politiska partier i riksdagen med. Det tycker jag är ett utmärkt format för att fortsätta att diskutera de här viktiga frågorna.

Detta är en viktig aspekt. Det finns också många andra viktiga frågor som har en aktualitet när det gäller detta. Därför tycker jag att det är bra att vi har fått möjlighet att utbyta meningar i den här debatten i det ämnet.

Anf. 25 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Tack, statsrådet!

Vi har de senaste veckorna talat mycket om anonymitet. Statsrådet nämnde att det finns skäl som gör att det kan vara rimligt att vara anonym, till exempel i insändare eller i andra sammanhang.

Nu talar vi om de politiska partierna och partiernas företrädare. Där råder lite andra förutsättningar, vilket exempelvis KU har påpekat med jämna mellanrum.

Jag skulle ändå vilja komma tillbaka till resonemanget om någon form av reglering, utredning eller lagstiftning om detta med förbud för politiska partier att använda sig av anonyma konton.

Det gäller Amanda Linds förslag som nämndes här, och som statsministern svarade positivt på för någon månad sedan. Är inte det en väg framåt utöver att det diskuteras i riksdagen, tänker jag?

Anf. 26 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Det är mycket rimligt att vi fortsätter att diskutera de frågorna om vilka spelregler som gäller och hur de ska upprätthållas. Det finns parlamentariska format som är lämpliga för det.

Som jag sa inledningsvis finns det en demokratisk tradition i Sverige som har goda skäl för sig. Frågor som rör de politiska partierna som aktörer i vår demokrati är frågor som hanteras i riksdagen snarare än på Regeringskansliet.

Det är av demokratiska skäl. Det finns många historiska exempel på hur den exekutiva makten har riktat sin kraft mot olika aktörer i en demokrati, eller för den delen även i icke-demokratier, på ett sätt som är demokratiskadligt.

Om jag nu får tala för Moderaterna som ett parti i Sveriges riksdag vill Moderaterna delta i en sådan diskussion här i huset. Det är också här frågorna om lagstiftning ägs, eller för den delen annan slags självreglering.

Anf. 27 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Vi gör mycket bra tillsammans i regeringen för att skydda demokratin. Vi har Grundlagsutredningen som vi har tillsatt bland annat för att skydda aborträtten i vår grundlag, något som är väldigt viktigt.

Jag undrar om vi också kan ta in detta och göra det tillsammans i den parlamentariska insynskommitté som regeringen har tillsatt så att parlamentariker tillsammans ska kunna vidta åtgärder.

Det vore ett ypperligt tillfälle att tillsammans förbjuda partiers anonyma kommunikation, eller falska kommunikation kanske är ett riktigare namn. Anonymitet kan vara bra, men inte just när det gäller politiska partier. Det gäller att se till att det inte händer igen.

Det har hänt innan. Historien visar oftast på att det kan hända igen. Det handlar om en reglering, en lagstiftning, för att förbjuda detta. Det enda sättet för att få stopp på cirkusen är någon sorts förbud.

Prot. 2023/24:137

24 juni

*Särskild debatt med
anledning av anonyma
påverkanskampanjer
och hur förtroendet
för partiväsendet
och demokratin
kan upprätthållas*

Anf. 28 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Insynskommittén är en parlamentarisk kommitté där alla partier i riksdagen finns med. Den har just att hantera ett antal frågor som handlar just om de politiska partierna som aktörer i vår demokrati och transparensfrågor av olika slag. Jag vet också att den här frågan har väckts inom ramen för den kommittén.

De kommittédirektiv som regeringen har utformat lämnar förstås ett utrymme för kommittén att, i synnerhet i ett parlamentariskt sammanhang, själv avgöra vilka närliggande frågor som bör tas upp eller lämpligen kan diskuteras där.

Jag vet att frågorna har lyfts i kommittén, och jag förstår att frågorna diskuteras och prövas där. Jag har inga närmare egna synpunkter på det, utan vi har kickat igång kommittén och i och med det också lämnat över detta till det parlamentariska sammanhanget och utredaren. Vi får helt enkelt se vad de kommer fram till i sin diskussion.

Anf. 29 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, Gunnar Strömmer, för svaret! Det är ett tydligt svar om en villighet att jobba framåt i detta tillsammans, och det är jätteviktigt.

Min fråga till Gunnar Strömmer som företrädare för Moderaterna som parti blir ändå om ni som parti skulle kunna tänka er en tydligare lagstiftning och en reglering. Vi har lagstiftning om hur vi finansierar våra partier. Så är det också när det gäller kommunikation, och det finns på ett EU-plan. Det vore därför en naturlig del att också ställa sig bakom det förslag som Liberalerna har lagt fram om att lägga detta som en reglering i kommittén.

Min fråga handlar alltså mer om huruvida Moderaterna som parti ställer sig bakom detta. Det är det jag efterfrågar.

Anf. 30 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Moderaterna som parti menar ganska precis det jag sa. Det här är rätt komplicerade frågor som rimligen bör hanteras just i ett parlamentariskt kommittésammanhang.

Om jag inte uttalar mig för Moderaterna som parti och knappt som företrädare för regeringen utan mer som Gunnar Strömmer har jag väldigt lätt att köpa intentionen till ett sådant initiativ.

För den som verkligen är seriöst intresserad av frågan om hur man ska skapa uthålliga spelregler kan jag säga att det finns många initierade personer som reagerade väldigt starkt och kraftfullt negativt på vårens avslöjanden men som samtidigt problematiserar i alla fall de praktiska konsekvenserna av lagstiftning. Det gäller exempelvis hur man ska autentisera, vad för slags kontrollordning detta leder till och annat som också kan ha sina demokratiska nedsidor.

Jag tror så här: Det är lätt att köpa intentionen. Hur man till äventyrs kan reglera detta är en rätt komplex fråga, och jag tycker därför att den hör hemma just i ett parlamentariskt sammanhang.

Anf. 31 ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag nämnde i ett tidigare replikskifte att jag tyckte att Gunnar Strömmer tramsade. Jag ska försöka utveckla det.

Det som skiljer skandalen hos Sverigedemokraterna från alla de exempel som Sverigedemokraterna själva och Gunnar Strömmer gav uttryck för

är att det i Sverigedemokraternas fall är sanktionerat av partiledningen. Det är själva valstrategin att använda sig av falska budskap och falska konton på nätet.

I alla de exempel som Gunnar Strömmer och andra tog upp på partier som har gjort fel är det tvärtom – saker som partierna har tagit avstånd ifrån. Det var en medarbetare på Moderaternas kansli, på kommunikationsavdelningen, som kallade ett statsråd för hora på internet. Det tog Moderaterna avstånd ifrån. Jag skulle aldrig drömma om att anklaga Moderaterna för att stå för sådana saker.

Skillnaden här är att Sverigedemokraterna säger sig vara stolta över sin strategi. När de blir påkomna går de till våldsamma angrepp mot fria och oberoende medier i stället för att ta avstånd. Det är det som gör att jag tycker att justitieministern tramsar.

Därför blir min fråga till justitieministern fortfarande: Vilka åtgärder tänker justitieministern vidta för att gå till botten med det här? Sannolikt är detta bara toppen av ett isberg. Det kan finnas tiotals, hundratals och tusentals ytterligare anonyma konton som dirigeras från Sverigedemokraternas partihögkvarter.

Det gör också att jag frågar Mattias Bäckström Johansson: Hur många ytterligare konton finns det? Tänker ni verkligen fortsätta med det här? Hur många fler konton tänker ni skapa? Varför har ni så svårt att stå för er egen politik, så till den grad att det behövs anonyma och falska konton och anonyma och falska påståenden?

Jag tar avstånd från alla de exempel på historiska oförrätter som Mattias Bäckström Johansson nämnde. Är Mattias Bäckström Johansson beredd att ta avstånd från falska konton?

Anf. 32 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Det verkar som att ni i oppositionen är upprörda över att ett parti har ertappats med falsk kommunikation. Det är också vi i Liberalerna.

Därför blir min fråga till Anders Ygeman som representant för Socialdemokraterna: Är ni beredda att ställa er bakom förslaget om en reglering, en lagstiftning, i den insynskommitté som nu verkar parlamentariskt? Kan ni ge ett besked här i kammaren i dag? Det enda sättet att sätta stopp för den här cirkusen är ett förbud och en reglering.

Anf. 33 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Jag delar Jakob Olofsgårds uppfattning att vi behöver skärpa lagstiftningen på området. Vi kan inte ha en ordning där partier som är valda i Sveriges riksdag sprider falska budskap med falska avsändare.

Hur denna lagstiftning exakt ska se ut är vi nog inte framme vid, och om vägen är att gå via insynskommittén är vi nog inte heller framme vid. Men att det behövs en skarpare lagstiftning mot falska konton och falsk politisk marknadsföring står bortom allt tvivel.

Anf. 34 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Det är glädjande att höra att det handlar om lagstiftning i någon form. Sedan får såklart expertisen titta närmare på det.

Anders Ygeman efterlyste i ett tidigare inlägg åtgärder från regeringen i det här fallet. Jag undrar lite grann: Vilka egna åtgärder och vilka egna

idéer har Socialdemokraterna själva kommit fram med under våren och i valrörelsen?

Vi i Liberalerna har drivit en hederskodex, som Socialdemokraterna inte var villiga att skriva under. Vi har också drivit frågan om en lagstiftning i sittande kommitté. Det pågår någonting, och det är konkreta förslag här och nu.

Vilka åtgärder och idéer driver Socialdemokraterna?

Anf. 35 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Jag tror att vi har presenterat tio olika förslag för att komma till rätta med det här. Vi tycker att regeringen borde ha kallat till partiledarsamtal om detta – så allvarligt är det. Jag tycker också att man kunde ha använt det nationella säkerhetsrådet.

När man har partier i Sveriges riksdag som bedriver den här typen av narrativ och den här typen av anonyma konton spelar det de andra aktörerna som driver den här typen av narrativ och använder sig av anonyma konton i händerna. Man underlättar helt enkelt för de krafter som vill skada det svenska samhället att göra det och underminerar tilltron till det demokratiska systemet.

Därför menar jag och Socialdemokraterna att regeringen måste vidta åtgärder också för att gå till botten med omfattningen av Sverigedemokraternas anonyma konton. Det räcker inte med att bara gå vidare och låtsas som om ingenting har hänt. Väljarna förtjänar besked.

Anf. 36 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Vår grundlag i Sverige försäkrar medborgarna rättigheter gentemot staten vad gäller yttrandefriheten, som åtnjuter en stark ställning.

Men i takt med att en allt större del av vår närvaro sker i digitala miljöer och på sociala medier sker också en större del av den politiska debatten och samtalen där. Vår närvaro där skyddas på samma sätt av vår lagstiftning vad gäller hat och hot, men vår yttrandefrihet ägs i stället av privata företag som i första hand svarar mot de kommersiella intressena.

Detta har fått till följd en problematik med att konton stängs av som en konsekvens av massanmälningar från politiska motståndare, som allt som oftast saknar sakliga skäl.

De konton som i debatten här anges som anonyma konton har exempelvis namn som sdtobbe, ludvigaspling, SDregeringen, jimmiemoments och sverjedemokraterna – namn utifrån vilka man rimligen kan anta var hemvisten ligger. Kontexten är att Sverigedemokraterna genom åren har fått hantera massanmälningar från politiska motståndare som lett till nedstängningar och andra begränsningar på sociala medier, något som troligen också är skälet till att alla partier till och från har verkat i olika former av gråzoner.

Parallellt med detta har Sverigedemokraterna drivit förslag här i kammaren om att stärka yttrandefriheten på internet utifrån det orimliga i att ett fåtal gigantiska techbolag ska kunna äga den, något som vi tyvärr har varit rätt ensamma om.

Vi välkomnar därför att den debatten tar fart, och vi kommer från Sverigedemokraterna självklart att vara en konstruktiv kraft i det arbetet för att stärka vår demokrati och säkra vår yttrandefrihet även i digitala sammanhang.

Anf. 37 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Det är nästan lite parodiskt. Mattias Bäckström Johansson står här i talarstolen och hävdar att det inte var några anonyma konton. Samma partisekreterare säger sedan att det är viktigt att Sverigedemokraterna ska få ha anonyma konton och segla under falsk flagg. Det är dessutom så att flera av de operatörer som Mattias Bäckström Johansson berättar om här i kammaren på grund av att kontona var anonyma har tagit bort dessa konton.

Min fråga till Mattias Bäckström Johansson kvarstår: När ska Sverigedemokraterna redovisa den totala omfattningen av de anonyma kontona, och är ni beredda att upphöra med dem?

Jag ska också ställa samma fråga som jag ställde till justitieministern: Är ni beredda att stödja en lagstiftning mot anonyma konton?

Anf. 38 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Prata om parodiskt: I valrörelsen var Socialdemokraterna själva tämligen stressade, eftersom de bedrev en motsvarande verksamhet och under pågående valrörelse var tvungna att ändra sidbeskrivningarna för de konton som de driver i det helägda dotterbolaget med Aktuellt i politiken.

Vad gäller kontona är omfattningen känd. Det hela underlättas kanske inte av att Socialdemokraterna och Anders Ygeman tar på sig att sprida vilseledande uppgifter i syfte att öka polariseringen i en debatt som kanske förtjänar en mer djuplodande diskussion. Vi har alltså inte fler konton, och vi avser heller inte här och nu att öppna några sådana.

Jag kan notera att de konton som tidigare definierades just som anonyma stängs ned när de inte är det längre. Där finns en problematik att jobba med vad gäller yttrandefriheten. I stället för att driva på polariseringen med påståenden om hat, hot och desinformation skulle jag välkomna att ledamoten lyfter fram några exempel på vad det är som har spridits som faller inom ramen för detta.

Anf. 39 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Att hat och hot sprids via anonyma konton kan inte komma som någon nyhet för någon annan än Mattias Bäckström Johansson.

Ett tydliggörande eftersom dimridåerna är ganska tydliga när Mattias Bäckström Johansson pratar: Menar Mattias Bäckström Johansson att det inte finns några fler anonyma konton som dirigeras av Sverigedemokraterna än dem som avslöjats av TV4? Har de lyckats avslöja vartenda anonymt konto?

Mattias Bäckström Johansson är ändå partisekreterare, högst organisatoriskt ansvarig för Sverigedemokraterna, och det blir speciellt viktigt att ställa den frågan eftersom inget av de här anonyma kontona erkändes av Sverigedemokraterna före granskningen. Före granskningen fanns inte ett enda anonymt konto, enligt Sverigedemokraterna. Man bedrev inte den här verksamheten.

I sin granskning har TV4 alltså lyckats avslöja vartenda anonymt konto! Det, Mattias Bäckström Johansson, måste vara en imponerande journalistisk uppgift.

Anf. 40 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Ja, det kanske är följden av att ha någon som jobbar på kommunikationsavdelningen under ett helt år. Jag har inte ens själv satt foten där under en så lång period sammantaget.

Jag noterar att Anders Ygeman har haft möjligheten i både sitt första och sitt andra anförande liksom i sina repliker utan att kunna påvisa någonting som är kopplat till hat, hot eller desinformation. Han är dock väldigt begeistrad över att spå på den polariserade debatten i stället för att djupdyka i den i sak och faktiskt kanske diskutera det demokratiska bekymmer som är kopplade till orsakerna till att man landat så här. Även Socialdemokraterna har något att begrunda i fråga om detta, eftersom man själva bedriver en motsvarande verksamhet i sitt helägda dotterbolag och under valrörelsen fick väldigt bråttom med att ändra sidbeskrivningarna.

Det kanske fordras lite mer hederlighet om man ska kunna ha en diskussion om hur vi ska komma till rätta med det här. Den diskussionen ser jag fram emot, fru talman.

Anf. 41 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag har en väldigt enkel fråga till Mattias Bäckström Johansson och Sverigedemokraterna: Tycker man att det är ett problem att partier använder sig av anonyma påverkansmetoder?

Anf. 42 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är klart att det är önskvärt att kunna föra fram sin åsikt och stå för den. Där har vi haft bekymret att vi inte har tillåtit ha konton. Man har blivit utsatt för att konton stängs ned eller att man inte kan föra fram budskap, vilket ju är bakgrunden till den situation vi har hamnat i.

Sverigedemokraterna tillstår gärna att vi skulle kunna landa i en väg framåt där vi stärker yttrandefriheten och tar bort de incitamentsstrukturer som finns för det vi har sett. Vi delar också verkligen ingången att vi ska hitta en väg för att komma bort ifrån det här.

I de samtalen vill Sverigedemokraterna gärna vara med och vara en konstruktiv kraft, just för att stärka förutsättningarna för långsiktigt hållbara spelregler så att det inte heller finns något behov av sådant här.

Anf. 43 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag tolkar svaret som att Sverigedemokraterna så länge det inte finns någon typ av lagstiftning eller någonting annat på plats på någon nivå, eller att staten kontrollerar mediebolagen, kommer att tycka att det är rätt och rimligt att anonymt använda sig av det som EU beskriver som otillåtna påverkansmetoder på sociala medier och annat.

Det är alltså Sverigedemokraternas officiella ståndpunkt. Har jag uppfattat det korrekt?

Anf. 44 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Att staten kontrollerar mediebolagen är inte vår önskan utan kommer nog oftare från annat håll. Situationen är tyvärr den att vi borde minska det statliga ägandet i dag.

Nej, det handlar inte ytterst bara om lagstiftning. Vi kan exempelvis arbeta med att ta fram överenskommelser och spelregler mellan partierna,

något som inte har gjorts på motsvarande sätt i andra länder. Vi kan jobba med lagstiftningen så att man inte lika enkelt omgående ska kunna stänga av politiker eller partier från sociala medier och på så sätt begränsa deras möjlighet till politisk kommunikation, något som, tillbörligt eller otillbörligt, påverkar utgången i svenska val. Där borde vi se på hur vi kan lagstifta om fler delar och vad vi kan komma överens om mellan partierna.

Det arbetet välkomnar Sverigedemokraterna, och det finns mycket att göra. Tyvärr har vi en väldigt lång erfarenhet av att jobba i uppförsbacke när det gäller detta, vilket är bakgrunden till att man också sökt andra vägar för det. Vi skulle därför välkomna att man faktiskt sätter sig ned och på djupet diskuterar dessa frågor för att hitta en väg framåt.

Anf. 45 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Jag har en liknande fråga som Samuel Gonzalez Westling hade.

Jag har i mina anföranden åskådliggjort hur anonyma konton och dolda påverkanskampanjer har använts genom historien för att vilseleda befolkningen genom att inte vara tydlig med vem som drar i trådarna, och jag har tidigare hört Mattias Bäckström Johansson uttala att Sverigedemokraterna tänker fortsätta med sådana här anonyma konton.

Min fråga är därför: Oavsett om man vet att det här är en metod som används av skurkstater och av Putin och Lenin är det alltså Sverigedemokraternas uppfattning att man kommer att fortsätta med detta?

Anf. 46 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag har varit mycket tydlig i debatten – och det har även varit grundbudskapet – med att vi har varit utsatta för problem med att ägna oss åt politiskt värv i den fysiska miljön och även i den digitala miljön. Det har lett fram till den situation vi befinner oss i i dag. Vi är mer än gärna med och arbetar för att komma ifrån dessa problem genom lagstiftning och överenskommelser.

Problemet är väl oviljan att diskutera grundorsakerna. Inte minst begäran om debatt från Centerpartiet innebär att uppgifter som inte stämmer i sak, som vilseleder, kommit fram, och man lyfter upp frågan om hat, hot och desinformation.

Fru talman! Jag tycker att det är upp till ledamoten att ge exempel på vad som är hat, hot eller desinformation och som är så viktiga att de måste diskuteras i kammaren.

Anf. 47 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret, partisekreterare Mattias Bäckström Johansson.

Den här debatten har väckts för att prata om otillåtna påverkanskampanjer och de demokratiska spelreglerna. Det är vad jag har hållit mig till och vad jag har fokuserat på.

Det blir lite märkligt; ibland känns det som att jag är tillbaka i rättegångssalen, sitter som åklagare och har en försvarsadvokat mitt emot mig som hela tiden förskjuter fokus i stället för att svara på de frågor som ställs. Man blandar bort korten och pratar om helt andra frågor.

Jag pratar om otillåtna påverkanskampanjer och om dolda påverkanskampanjer. Det har varit mitt ämne för debatten från början fram till nu.

*Särskild debatt med
anledning av anonyma
påverkanskampanjer
och hur förtroendet
för partiväsendet
och demokratin
kan upprätthållas*

Min återkommande fråga gäller att det här tillvägagångssättet uppenbarligen används av de stater som vill undergräva den demokratiska ordningen. Kommer Sverigedemokraterna att fortsätta med det?

Anf. 48 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det handlar om svar på frågor som ställs. Jag ställde en enkel fråga om vad som är skälen, som har angetts skriftligen, till debatten. Man kan inte ange ett enda skäl för vad som finns där. Det är beklämmande att denna debatt bidrar till en ökad polarisering, att sprida uppgifter som inte stämmer, i syfte att undvika den debatt som borde hållas.

Det anses att det är klart att Sverigedemokraterna – vilket vi inte har gjort – har ägnat sig åt otillåtna kampanjmetoder. Men det finns en logik bakom hur vi faktiskt har jobbat på sociala medier, mot bakgrund av det faktum att yttrandefriheten inte är skyddad eller reglerad. Vi har haft problem med att konton stängs av och att det sker massanmälningar från politiska motståndare, vilket har skapat den typen av behov. Vi välkomnar en debatt om hur vi kan komma till rätta med detta. Vi skulle gärna se lagstiftning vad gäller just yttrandefriheten gentemot techbolagen och även ingå överenskommelser mellan partierna för att tillsammans vara överens om de spelregler som ska råda.

Anf. 49 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaren hittills.

Mattias Bäckström Johansson har frågat efter bevis för vad som har hänt. Det måste vara ställt utom allt tvivel, men såvitt jag minns var det första som hände när saker och ting kom fram att jag och alla andra på min sida av oppositionen blev kallade för klägg. Det kan jag tycka är obehagligt i sig. Det är en underskattning eller brist på erkännande av vår roll i sammanhanget.

Jag undrar om ledamoten kan ge svar på kontexten. Om det till även tyrs är så att alla konton är stängda, finns det uppenbarligen tusentals till. Det är de som svarar mig när jag skriver på X och kallar mig för idiot. De lever ofta i dessa sammanhang och hänvisar till SD med jämna mellanrum.

Anf. 50 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är bra att ledamoten föregår frågan om exempel då man inte har något exempel på vad det är man egentligen vill diskutera – bakgrunden.

Återigen förs den här typen av vilseledande information fram; det är inga botkonton som går in i kommentarsfält, utan det handlar om sidor där inlägg publiceras. Det hör samman med denna ovilja att faktiskt förstå vad som har hänt, och det finns inte några former av hat, hot eller desinformation. Debatten blir inte bättre om man inte vill diskutera det som finns, inte vill bidra till en konstruktiv väg framåt utan mer ägna sig åt att öka polariseringen och sprida den typen av debatt.

Sverigedemokraterna kommer, som jag har sagt tidigare, att vara en konstruktiv kraft i att arbeta för att stärka dessa bitar och ta bort de incitament som finns och i första hand se lagstiftning och överenskommelser mellan partierna.

Anf. 51 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Jag oroar mig fortfarande för det sammanhang som de tidigare, nu nedtagna, anonyma kontona finns i. De är ackompanjerade av ett mycket stort antal konton med anonyma namn och bilder, och de ägnar sig inte åt någon som helst diskussion. Det finns inga möjligheter att besvara de inläggen.

Det här får till följd att jag och många andra som håller på lite vid sidan om börjar fundera över om man verkligen ska skriva ett inlägg. Ja eller nej? Jag vet inte.

Detta är besvärande. Jag skulle vilja återkomma till följande fråga. Inser Mattias Bäckström Johansson att era anonyma konton – vi vet inte hur många de är – påverkar en stor grupp andra konton?

Anf. 52 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Självklart är det besvärande med hat och hot, och vi demokratiska partier i Sveriges riksdag måste göra allt vi kan tillsammans för att arbeta mot detta. Mitt parti, även undertecknad, har fått uppleva mycket i form av fysiskt våld samt hat och hot på sociala medier i många olika sammanhang. Vi är de första att stå upp för att ingen företrädare för ett parti eller någon som uttrycker en politisk åsikt i Sverige ska utsättas för detta över huvud taget.

Men det blir lika besvärande när man inte vill föra en mer ärlig debatt och diskussion om detta. Det finns en gråzon i vilken alla partier har verkat. Inte minst hade Socialdemokraterna motsvarande typ av konton, men de låg i ett dotterbolag – och då skulle det vara okej.

Vi välkomnar en diskussion om hur vi brett kan gå fram med överenskommelser mellan riksdagens partier och även med lagstiftning på området för att stärka yttrandefriheten och jobba mot hat och hot.

Anf. 53 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Vi har haft samtal i partisekreterarkretsen, Mattias Bäckström Johansson, där Sverigedemokraterna har bitt om ursäkt. Jag har i stället två andra frågor som jag vill ta upp. Jag börjar med den första.

Varför kan ni inte stå för er politik? Ni var tydliga med att ni just nu inte tänker stänga ned anonyma sidor eller konton. Vi liberaler är inte ute efter att recensera vad som är humor eller satir – det är inte vad detta handlar om – men varför kan det inte klart och tydligt framgå vem som är avsändare?

Anf. 54 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det har varit goda samtal i dessa frågor, och de har varit mer ärliga i fråga om vad de handlar om. Tillsammans med Tidöpartierna är vi överens i sak om att det inte har varit fråga om hat, hot och desinformation på dessa sidor, utan det har varit mer av genren satir. Där har också funnits ett antal inlägg som träffar den respektklausul som återfinns i avtalet. Det är också viktigt att stå upp för den, men inläggen har inte bidragit till att öka polariseringen.

Vi önskar att det hade sett annorlunda ut. Vi tror att vi kan hitta konstruktiva vägar framåt efter det som har varit, med en mer djuplodad och ärlig debatt. Vi kan hitta vägar för lagstiftning och även den typen av överenskommelser som inte minst Liberalerna har lyft upp och velat göra i ett

*Särskild debatt med
anledning av anonyma
påverkanskampanjer
och hur förtroendet
för partiväsendet
och demokratin
kan upprätthållas*

svenskt format, det vill säga fler diskussioner inom ramen för partisekreterarkretsen.

Anf. 55 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Då blir min sista fråga ganska naturlig – vi avslutade med just detta.

Är Sverigedemokraterna beredda att ställa sig bakom ett generellt förbud mot partiers anonyma kommunikation på olika sätt? Det är enda sättet att tillsammans, också i framtiden, hindra alla partier från att hålla på med kommunikation där man inte står för det man säger.

Det här är en cirkus, och det måste till ett förbud, lagstiftning och en reglering enligt det förslag som vi i Liberalerna har lagt fram i den insynskommitté som nu sitter. Är det något som Sverigedemokraterna kan säga att man ställer sig bakom?

Anf. 56 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Vi är såklart beredda att titta på alla förslag på det här området för att kunna hitta en så bred väg framåt som möjligt.

Inte minst justitieministern nämnde här i debatten delar där det kan vara problematiskt med lagstiftning och där det kanske behövs mer av en överenskommelse i stället. En del kan träffa partierna, men det finns också sidoorganisationer till partier som träffas. Frågan är hur långtgående det ska vara, och det finns mycket att titta på.

Självklart är vi beredda att titta på de här frågorna brett, men vi menar också att det måste kopplas samman med det orimliga i att ett fåtal gigantiska techbolag ska äga yttrandefriheten på plattformar där medborgarna även i detta land vistas i allt högre utsträckning och där de politiska samtalerna äger rum. Det är helt orimligt att det ska vara de kommersiella intressena som styr, och vi borde överväga lagstiftning där så som andra europeiska länder nu har gjort.

Anf. 57 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att vi tydliggör vad det är vi faktiskt pratar om här. Det är ingen som ifrågasätter rätten för en medborgare i Sverige eller vem som helst att uttrycka sina åsikter.

Vad den här debatten handlar om är om politiska partier ska kunna bedriva anonyma påverkanskampanjer, det vill säga att man under täckmantel driver på den politiska samhällsdebatten utan att stå för det på riktigt.

Det är ganska paradoxalt att vi har företrädare för både regering och riksdag som ofta och gärna talar om hur viktigt det är att ha goda och sunda värderingar men som samtidigt i handling gör raka motsatsen.

Ett sådant exempel är hur Sverigedemokraterna under valrörelsen 2022 uttryckte djup upprördhet över de påverkanskampanjer där socialtjänsten anklagades för att kidnappa barn. Nu avslöjas det att samma parti självt har ett finger med eller åtminstone har haft tankar på det. Då är det uppenbart att det enbart var ett spel för galleriet.

Övriga regeringspartier har genom sin passivitet inför det här tydliggjort att det för dem är viktigare att inneha makten än att faktiskt göra någon vettig skillnad med den. Av rädsla för att förlora Sverigedemokraternas stöd låter man dem hållas, trots att man vet att det enda rimliga är kapa alla band även om det skulle innebära förlorat regeringsinnehav.

Som Astrid Lindgren lät Jonatan Lejonhjärta säga: Det finns saker man måste göra, annars är man bara en liten lort.

Anf. 58 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack till Samuel Gonzalez Westling för anförandet!

Ja, man är bara en liten lort om man inte gör någonting alls, om man inte kommer med några konstruktiva förslag för att lösa och ta itu med detta.

Det är viktigt att visa att man är upprörd över det här med anonym kommunikation. Det är jag också. Därför frågar jag ledamoten som representant för Vänsterpartiet om ni är beredda att ställa er bakom det förslag som Liberalerna nu har lagt fram, ett konstruktivt förslag i insynskommittén för att genom lagstiftning och reglering på något sätt få till ett förbud mot falska konton och anonyma konton.

Vad har ni i Vänsterpartiet för svar att ge för att få stopp på den här cirkusen?

Anf. 59 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Vi är naturligtvis öppna för att utreda alla de här frågorna, att se över dem och titta på vad som är det absolut lämpligaste att göra i ljuset av vad som har skett.

Men jag tror fortfarande att det viktigaste och främsta ansvaret som vi var och en har är att rannsaka oss själva och se vad det är vi själva kan göra. Vad är vi beredda att acceptera?

Där tror jag att Liberalerna har ganska mycket att svara på. Jag minns att i valrörelsen lovade Liberalerna att de skulle vara den liberala vakthunden gentemot Sverigedemokraterna. Vad har blivit resultatet av det?

Anf. 60 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten för svaret!

Det egna ansvaret kommer alltid först. Det håller jag med ledamoten om. Vi behöver ta det egna ansvaret i våra partier och hålla rent framför egen dörr. Det är allra viktigast.

Men när det här inte fungerar och när man inte tar det här ansvaret, och vi ser bakåt i historien att det har skett, behöver vi förhindra att historien upprepar sig. Det gör vi genom att reglera detta och styra upp det på olika sätt.

I valrörelsen under våren kom det inga förslag från Vänsterpartiet om på vilka sätt vi konstruktivt ska komma till rätta med att man inte tar det egna ansvaret.

Det är därför den här kommittén är ypperligt bra för att komma till rätta med det här och nu.

Jag ställer mig ändå positiv till svaret som ledamoten ger. Men konstruktiva förslag är viktigare än att skrika högt.

Anf. 61 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag tror faktiskt att det är så här: Det är viktigt att man tar ställning, tydlig ställning, mot främlingsfientlighet och rasism.

Det är nog Vänsterpartiet bäst på. Vi har gjort det under alla de här åren. Jag kan minnas så långt tillbaka som när jag var i tioårsåldern och

såg nazisterna springa runt på gatan tillsammans med Sverigedemokraterna och hur jag och mina vänner tog avstånd från dem. Det är något som jag bär med mig än i dag.

Jag skulle aldrig någonsin kunna tänka mig att legitimera ett sådant parti. Men jag tror att det är där huvudansvaret ligger, och jag tror att det är där skon skaver hos Liberalerna. Men ta av er skon! Det står er helt fritt att ta avstånd från Sverigedemokraterna, lämna regeringssamarbetet och ställa er på rätt sida av historien igen.

Anf. 62 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Ansvarsutkrävande. Det är ett fint ord, tycker jag, och ett ord som förpliktar.

I mitt tidigare arbete som åklagare tog jag under mitt personliga tjänstemannaansvar en rad beslut. Jag ställde också många förövare till svars för deras gärningar. Det är ett ansvar som jag för med mig in i arbetet i den här kammaren och som jag vårdar och värnar.

Att ta ansvar är inte att genom anonymitet dölja sina åsikter och sina försök att påverka opinionen. Det är något som Sverigedemokraterna gör och säger att partiet kommer att fortsätta med, som vi har hört.

Att ta ansvar är heller inte att se genom fingrarna när lagkamrater i Tidölaget agerar i strid mot grundläggande demokratiska spelregler.

Den här regeringen har ofta velat framställa sig som handlingskraftig. Men på det här området och efter avslöjandena i *Kalla fakta* kan jag inte se annat än handlingsförlamning.

Vi i Centerpartiet har tagit flera initiativ med anledning av *Kalla fakta*-programmet. Vi har tagit initiativ till den här särskilda debatten. Vi har lagt fram initiativ i utskott om att utreda hur partistöd används för att försäkra att det inte går till något som undergräver den demokratiska ordningen. Vi har även tillsammans med Miljöpartiet lagt fram förslag i konstitutionsutskottet på att se över ett förbud för partier att ha anonyma konton.

Vilka initiativ har regeringen tagit? Jag hör Gunnar Strömmer prata om demokratiska samtal i den här kammaren, men det räcker ju inte när vi hör ett parti säga att man kommer att fortsätta med det här. Agerar man inte enligt de demokratiska spelreglerna måste det få konsekvenser.

Andreas Norlén stod här i onsdags och talade om vikten av att följa de demokratiska spelreglerna. Jag vill återigen säga att jag tycker att det är viktigt att vi alla håller oss till dem.

Anf. 63 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, Malin Björk, för anförandet! Det är väldigt bra och viktigt att bära med sig det historiska perspektivet – att ha med sig backspeglarna för att se framåt. Det är framåt vi nu behöver se, tillsammans.

Det är en sak att lägga fram ett utskottsinitiativ och kalla till en debatt, vilket vi välkomnar här i dag – att debatten förs. Det är viktigt med högt i tak och en demokratisk ordning.

Men när det gäller de konstruktiva förslagen håller jag inte riktigt med om att regeringen inte gör något. Regeringen har nu tillsatt en parlamentarisk kommitté; detta är något som regeringen har gjort. I den kommittén har Liberalerna lagt fram ett förslag om att genom lagstiftning förbjuda anonym kommunikation.

Regeringen handlar alltså genom att tillsätta en parlamentarisk kommitté, där våra partier sitter med och det finns möjlighet att lagstifta. Hur ställer sig Centerpartiet till en sådan lagstiftning i någon form?

Anf. 64 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Tack, Jakob Olofsgård, för frågan! Den kommitté som Jakob Olofsgård pratar om är viktig. Vi tycker självklart att det är välkommet om frågan om anonyma konton skulle kunna tas upp inom ramen för den utredningen. Jag har fått rapporter om att vår representant också har stått bakom det förslaget när Liberalerna har lagt fram det.

Jag ser dock snarare problemet att det, som jag har förstått det, behövs ett tilläggsdirektiv från regeringen för att man ska kunna ta upp just frågan om anonyma konton. Arbetet i den utredning som nämns här har ju pågått ett tag. Den utredningen initierades inte med anledning av *Kalla faktas* program och den debatt vi har i dag, utan det är andra saker som ligger till grund för det uppdraget.

Det behövs alltså ett tilläggsdirektiv, så jag ställer frågan tillbaka till Jakob Olofsgård: Vad är det som händer från regeringens sida när det gäller ett tilläggsdirektiv? Vad gör Liberalerna för att påverka regeringen så att man lägger fram det direktivet?

Anf. 65 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, Malin Björk, för svaret! Det är positivt att ni i Centerpartiet står bakom ett initiativ för att i den parlamentariska utredningen gå vidare med detta och se om vi kan hitta vägar framåt.

Nu ligger detta på bordet hos den parlamentariska kommittén. Det är nu upp till dem att säga om det här är något som kan rymmas inom det uppdrag som finns. Kommittén kan själv göra detta, och vid ett kommande sammanträde kommer det att bli tydligt om så är fallet eller inte. Om kommittén inte bedömer att detta rymms är vi i Liberalerna självklart för ett tilläggsdirektiv till kommittén.

Men först och främst finns det, vill vi i Liberalerna ändå säga, goda möjligheter att få detta att rymmas inom ramen för kommittén – att vara konstruktiva och gå fram med detta förslag. Jag hoppas att också Centerpartiet delar denna åsikt – att detta ska kunna hanteras även om det inte måste till ett tilläggsdirektiv.

Anf. 66 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Tack, Jakob Olofsgård, för både frågor och svar! Vi är absolut öppna, oavsett om det sker genom ett tilläggsdirektiv inom ramen för den här utredningen eller inom ramen för det direktiv som redan finns, för att detta ska utredas och vi ska komma med något som gör att det här stoppas framöver. Vi kan inte ha en kontext där vi tillåter att vissa partier här i riksdagen agerar utifrån spelregler som enligt mig inte är demokratiska.

Jag fick rapporter om att detta inte kommer att rymmas inom det direktiv som redan finns och att det därför behövs ett tilläggsdirektiv. Jag förväntar mig att Liberalerna kommer att agera kraftfullt även framöver, med tanke på både det som Jakob Olofsgård säger här och hur Liberalerna har uttalat sig tidigare, så att denna fråga inte begravs på grund av att den skulle vara obekvämt för regeringen att hantera.

Anf. 67 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Låt mig säga ytterligare några ord om förtroendet för vår demokrati och partiväsendet. Det brukar ju heta att ärlighet varar längst, och jag är fullständigt övertygad om att med ärliga politiker varar demokratin längst. Sverige behöver därför fler politiker som är beredda att stå upp för vad de tycker även när det är obekvämt och som vågar säga sanningen, talar klarspråk och beskriver verkligheten så som den ser ut.

Vi behöver fler politiker som är beredda att ta en rak och ärlig debatt där det finns skiljelinjer, och färre som genom att svartmåla andra och komma med osanningar om andras politik låtsas att det finns konflikter som inte finns.

Avslutningsvis behöver vi också politiker som skapar realistiska förväntningar på vilka problem politiken kan och bör lösa, som är ärliga med vad man bedömer behöver göras, även om det svider att höra, och som tar itu med de verkligt stora samhällsproblemen.

I en demokratisk välfärdsstat där man i stället lovar allt till alla blir det offentliga åtagandet snabbt övermäktigt. Staten klarar inte sina uppgifter, och frustrationen hos vanliga människor kommer att växa. Splittring kommer att sprida sig och motsättningar uppstå där grupp ställs mot grupp.

Om detta inte bryts i tid och politiken inte förmår att prioritera kommer förtroendet för demokratin att skadas, och risken är att människor börjar efterfråga något annat. Vi behöver alltså färre politiker som kortsiktigt vädjar till människors egenintresse och fler värderingsstyrda politiker som drivs av vad som är rätt, ser till hela samhället och arbetar för det gemensamma bästa.

Så bygger vi på allvar förtroende för varandra i samhället, och så bygger vi på allvar förtroende för demokratin och partiväsendet.

Anf. 68 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Christian Carlsson. Sverigedemokraterna hävdade fram till den 7 maj i år att det inte fanns ett enda anonymt konto, inget hat, ingen desinformation och inga hot. Sedan har det framkommit i TV4:s granskning att det har funnits en omfattande sådan verksamhet som varit styrd av partiets kommunikationsavdelning. Först hade man inget att skämmas för. Nu har man plockat ned kontona. Mattias Bäckström Johansson sa i dagens debatt att detta var olyckligt.

Nu finns det helt plötsligt återigen inte ett enda anonymt konto förutom dem som TV4 granskade. Och detta berodde tydligen på att TV4 varit mer på kommunikationsavdelningen än partisekreteraren har varit.

Min fråga till Christian Carlsson är helt enkelt: Tror Christian Carlsson också att alla anonyma konton hos Sverigedemokraterna nu är avslöjade och att det inte finns ett enda konto kvar där?

Anf. 69 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Den frågan måste naturligtvis Sverigedemokraterna svara på; det kan inte jag spekulera i.

Från Kristdemokraternas sida har vi varit väldigt tydliga i vår kritik mot Sverigedemokraterna. Vi tycker inte att politiska partier ska vara beredda att använda anonyma konton som täckmantel för att kunna sprida kommunikation som man inte vill bli förknippad med. Vi tycker också att det är fel när partier använder sig av bulvanupplägg för att med en otydlig

avsändare kunna kommunicera om andra på ett nedsättande och kränkande sätt utan att bli förknippade med detta.

Vi vill se en överenskommelse mellan riksdagens partier för att komma till rätta med båda dessa företeelser. Är även Socialdemokraterna beredda att sluta upp bakom en sådan överenskommelse?

Anf. 70 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Fru talman! Jag är alldeles övertygad om att om Kristdemokraterna vill går det att hitta vägar framåt för att skärpa lagstiftningen på detta område.

Men det är faktiskt så att om Christian Carlsson tror på det som Sverigedemokraterna för fram i debatten – att det inte finns några fler anonyma konton – kan bara Christian Carlsson svara på. Det kan inte Sverigedemokraterna svara på. Om Christian Carlsson inte är övertygad om att varje anonymt konto har kommit i dagen är min fråga till Christian Carlsson: Är du beredd att vidta åtgärder för att gå till botten med detta, så att vi faktiskt kan vara trygga med att det inte finns några fler konton som sprider hat och hot eller desinformation om Kristdemokraternas kandidater?

Anf. 71 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Vad jag tror är inte relevant. Det är ju vad vi vet som vi kan förhålla oss till, och jag vet inte hur många anonyma konton som finns hos Sverigedemokraterna eller hos andra partier. Varje parti måste ta ansvar för sitt.

Kristdemokraterna tycker att vi har ett gemensamt ansvar för att komma till rätta med den här problematiken. Det är också därför vi har lämnat ett väldigt tydligt besked om att vi vill se en överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Socialdemokraterna och alla andra partier om att politiska partier inte ska ha anonyma konton. De politiska partiernas kommunikation ska vara märkt med en tydlig avsändare. Det är vad Kristdemokraterna står för.

Anf. 72 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag tolkar ändå Mattias Bäckström Johanssons svar till mig tidigare som att man nog tänkte fortsätta med anonyma påverkansmetoder och anonyma konton tills det finns lagstiftning eller tills företag bannar deras konton. Det är ganska uppenbart att de tänker fortsätta med detta.

Här hör vi att Kristdemokraterna inte tycker att detta är en bra metod. Kan vi då också få ett besked om hur detta går ihop och om man tänker fortsätta sin regeringssamverkan med Sverigedemokraterna trots att Sverigedemokraterna har sagt att de är beredda att fortsätta med sina anonyma konton?

Anf. 73 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna tycker inte att något parti ska fortsätta att använda sig av anonyma konton för att där kunna stå för någonting annat än vad man vill bli förknippad med som parti. Det är väldigt tydligt. Vi vill ha en överenskommelse mellan de politiska partierna för att komma till rätta med detta. Om detta inte går är vi beredda att diskutera lagstiftning.

Prot. 2023/24:137
24 juni

*Särskild debatt med
anledning av anonyma
påverkanskampanjer
och hur förtroendet
för partiväsendet
och demokratin
kan upprätthållas*

Det är många olika förslag till lagstiftning som nu diskuteras. Många av dem innebär en tydlig problematik. Det bästa vore om vi i alla partier kunde komma överens om att detta är en ohederlig metod som vi inte ska använda oss av. Det är vår utgångspunkt att vi ska kunna nå fram till en sådan överenskommelse.

Anf. 74 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag tycker ändå att det är ett väldigt märkligt sätt att resonera. Det låter som om man menar att det enda sättet att komma till rätta med detta är att alla partier kommer överens. Sitter inte Kristdemokraterna i ett regeringssamarbete med Moderaterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna? Finns inte möjligheten för Kristdemokraterna att gentemot sina samarbetspartier driva den här frågan?

Vi tycker inte att man ska använda sig av den här typen av metoder. Krävs det att de andra partierna är med på det? Jag säger inte att de inte skulle vara med på det, men jag tänker ändå att det ändå borde vara fullt möjligt för Kristdemokraterna, som utger sig för att vara ett etiskt och moraliskt parti, att driva den här frågan i Tidöavtalet. Jag menar alltså att Kristdemokraterna ska säga att man inte vill befatta sig med detta. Är inte detta en rimlig förväntan på Kristdemokraterna?

Anf. 75 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är en rimlig förväntan. Det är också därför vi i de samtal som har förts har varit tydliga med att vi vill ha en överenskommelse om att de politiska partierna inte ska använda sig av anonyma konton för att föra fram budskap som de annars inte vill bli förknippade med. Vår utgångspunkt är att vi ska kunna hitta en överenskommelse som gäller alla partier. Om detta inte är möjligt får vi titta på möjligheten till lagstiftning, men där är vi inte ännu, utan först och främst vill vi komma till rätta med detta genom en överenskommelse mellan de politiska partierna.

Vi har varit tydliga med att markera mot det vi tycker att SD har gjort fel. Vi har varit tydliga med att markera mot det som vi tycker att Socialdemokraterna gör fel. Men den politik som ska råda i landet är vi inte beredda att ompröva, utan Tidösamarbetet kommer att fortsätta. För att vinna förtroende för demokratin och partiväsendet måste politiken klara av att lösa de verkligt stora samhällsproblemen.

Anf. 76 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, Christian Carlsson, för ditt anförande! Vi gör som sagt väldigt mycket bra tillsammans i vår regering. Grundlagsutredningen har jag nämnt tidigare. Där ser vi nu till att lagstifta så att aborträtten kommer in i grundlagen, till exempel. Men det vi nu talar om är ytterligare en sådan sak där vi kan gå fram tillsammans.

Det är glädjande att höra att ni ställer er positiva till att hitta en väg framåt för att få bukt med detta. Exakt hur det kommer att gå till får vi ju se framöver.

Vi i Liberalerna vill lägga fram ett skarpt förslag om att lyfta detta i den parlamentariska insynskommittén. Då blir min fråga till Christian Carlsson: Hur ställer sig Kristdemokraterna till att denna fråga skulle kunna rymmas i en kommitté på detta sätt?

Anf. 77 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Som jag har sagt tidigare vill ju Kristdemokraterna i första hand att vi i de politiska partierna i riksdagen i enighet ska kunna sluta en överenskommelse om vilka spelregler som ska gälla. Om detta inte är möjligt får man titta på andra alternativ. Lagstiftning kan vara en möjlighet, som jag nämnde tidigare.

Sedan spretar det lite när det gäller vilken väg man vill gå. Vi tror inte att rätt väg är att göra som Socialdemokraterna har varit inne på, att helt förbjuda förekomsten av anonyma konton. Vi tycker att frågan är komplex.

Yttrandefriheten kräver att vanliga medborgare ska kunna vara anonyma. Man har kunnat skriva politiska pamfletter under pseudonym i många hundra år. Där behöver vi vara försiktiga. Vi är mer öppna för att diskutera den väg som Liberalerna har föreslagit, och det kan mycket väl ske inom ramen för den kommitté som nu arbetar.

Anf. 78 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, Christian Carlsson, för ett mycket bra svar! Vi har en gemensam väg framåt även i denna fråga. Det är väldigt positivt.

En överenskommelse är ju den främsta vägen, men vi har tydliga besked från Sverigedemokraterna om att man inte tänker stänga sina falska konton. När det finns en sådan tydlighet finns det inte någon enkel väg att gå för att nå en överenskommelse.

Från Liberalernas sida har vi under valrörelsen varit tydliga med att kontona måste stängas. Men man gör alltså inte detta. Då når vi ingen överenskommelse. Då blir det till slut en fråga om reglering och lagstiftning. Jag hoppas att vi kan komma framåt på den vägen i ett gott samarbete även med Kristdemokraterna, som värderingsmässigt håller fanan väldigt högt, och det välkomnar jag.

Anf. 79 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Vi vill fortsätta att pröva vägen med en överenskommelse mellan partierna. Det är ju fel när SD har använt dessa anonyma konton som täckmantel. Det har vi markerat mot. Men det är också fel när Socialdemokraterna använder bulvanupplägg och använder sina helägda bolag för att smutskasta politiska motståndare och ljuga om deras politik. Det är möjligt att vi kan komma till rätta också med den delen i en politisk överenskommelse eller genom lagstiftning. Då kanske Sverigedemokraterna är mer öppna för att diskutera. Vi vill alltså fortsätta att pröva vägen med en överenskommelse. Annars ser vi fram emot fortsatta diskussioner om en lagstiftning.

Anf. 80 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Det är inte så svårt att hitta företrädare i debatten som vill hindra användandet av anonyma inlägg och lögner i valkampanjen. Sju av åtta partier står glasklart för detta. Bara detta borde vara nog för att vi ska kunna komma vidare i sammanhanget. Och då räknar vi inte in de vanliga skillnaderna. Att vi ser saker på olika sätt är ju en del av själva idén. Det är rimligen helt okej.

Men vi ska förstås vara helt eniga om att vi inte ska ha vare sig anonym finansiering eller anonyma budskap. Våra politiska budskap ska förvisso ha mottagare, men minst lika viktigt är att det finns en tydlig avsändare.

TV4 krefsade lite på ytan och hittade ett getingbo av olika konton och uttalanden ägnade åt smutskastning och lögner, allt helt anonymt.

Men den här debatten har också en rubrik som handlar om hur demokratin och partiernas förtroende kan stärkas och bibehållas. Jag skulle vilja ägna några sekunder åt det. Jag inser förstås att det egentligen krävs månader och år, men så är det också oerhört viktigt.

Demokratin står under hot i många länder. Partierna har ett otvetydigt ansvar. Möjligen har Sverigedemokraterna ett extra stort ansvar eftersom det är otvetydigt att den senaste tidens resonemang har skadat både Sverige och demokratin på ett oacceptabelt sätt.

Det är angeläget att vi kommer framåt här. Även om riksdagen är ett angeläget forum att föra den här sortens diskussioner i, exempelvis i kommittéer och utredningar, kan vi inte utesluta att regeringens roll också kan komma att vara viktig. Vi måste gå till botten med detta.

Vi är inte över huvud taget betjänta av den här sortens kommunikation framöver. Att vi går till botten med detta gör inte bara vår värld mindre giftig. Det är också vad Sveriges väljare är berättigade till, tänker jag.

Anf. 81 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, Jan Riise, för ditt tydliga anförande om Miljöpartiets ställning i frågan! Oppositionen är upprörd över detta. Men, ännu en gång, det vill till mer än upprördhet eller fina ord för att man konstruktivt ska kunna komma framåt.

Det är en bra ansats i det utskottsinitiativ som ni i Miljöpartiet har nämnt här. Men det snabbaste och tydligaste sättet att komma fram är i den parlamentariska insynskommittén. Det handlar om att där verkligen se om det går att hitta detta inom den ramen. Om det inte går kan det såklart bli tal om ett tilläggsdirektiv. Men en parlamentarisk kommitté kan själv rymma detta.

Kan ni ge ett besked här i kammaren i dag? Kan ni i Miljöpartiet göra allt som står i er makt för att få med detta i den parlamentariska kommittén, så att cirkusen får ett slut?

Anf. 82 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Jag instämmer väl med min kollega Malin Björk. Det som vi har talat om i konstitutionsutskottet är ett utskottsinitiativ med syfte att leda fram till just tilläggsdirektiv till insynsutredningen.

Jag kan inte se annat än att om det besvaras redan innan vi är där har vi uppnått detta. Som jag ser det är det samma sak vi pratar om här. Om det går att lösa utan ett utskottsinitiativ är det fint. Om det inte gör det, om diskussionen på något vis hänger upp sig i insynskommittén, har vi ett utskottsinitiativ i KU. Där skulle vi naturligtvis vara betjänta av ett stöd från Liberalerna för att få detta att bli verklighet.

Anf. 83 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, Jan Riise, för det tydliga svaret! Ni vill verka för detta så långt det är möjligt i den sittande kommittén. Det välkomnar jag. Det är den vägen som ligger närmast framåt. Sedan kan vi börja tala om utskottsinitiativ. Det känns konstigt att börja tvärtom. Men det återstår att se vad kommittén landar i vid nästa möte.

Anf. 84 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Ja, det är väl rimligt att det går till på det sättet. Först ser vi om det blir någonting av initiativet i insynskommittén. Blir det inte det kan det komma ett utskottsinitiativ om L är beredda att ställa sig på vår sida i det sammanhanget; naturligtvis gärna också andra partier.

Om det till äventyrs skulle ta stopp även där får vi väl slå oss ned och fortsätta resonera om hur vi kan komma vidare – om det är i form av diskussioner i riksdagen eller om detta på något vis kan komma att leda till initiativ som i förlängningen handlar om lagstiftning.

Precis som många här har sagt måste vi gå till botten med detta och få ett stopp på den här sortens kommunikation och diskussion. Vi är inte vare sig betjänta av eller värda detta.

Anf. 85 TREDJE VICE TALMANNEN:

Trots att debatten är på väg att avrundas måste jag påminna samtliga ledamöter om att även i en särskild debatt talar alla via talmannen, vilket innebär att ”du” och ”dig” inte används i replikskiften.

Anf. 86 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Liberalerna har alltid värnat demokratin – från kampen för lika och allmän rösträtt i början av 1900-talet till införandet av fri- och rättigheter i regeringsformen i slutet av 70-talet.

Regeringen har nu tillsammans med Liberalerna inlett ett arbete för att bland annat grundlagsskydda aborträtten. Det kommer att bli den största utvidgningen av våra rättigheter sedan 90-talet. Det har skett i samarbete under de här åren med olika partier, faktiskt alla partier i riksdagen. Men den gemensamma nämnaren för mer eller mindre samtliga demokratireformer är Liberalerna.

För att värna demokratin måste vi hela tiden uppdatera spelreglerna i takt med att förändringar i samhället sker. Före framväxten av sociala medier var det ovanligt att politiska partier kommunicerade anonymt. Nu har det blivit vanligare. Det är dags för en ny demokratireform.

I dag är fokus på den senaste tidens avslöjanden, men här krävs att vi tar ett steg tillbaka och funderar över om det är önskvärt att partier sprider sina budskap anonymt. Vi i Liberalerna säger nej och vill förbjuda partiers anonyma kommunikation.

Det vi nu föreslår är en tydlig reaktion på hur det offentliga samtalet kan kapas av dem som borde vara demokratins främsta försvarare, nämligen vi politiker. Våra väljare förtjänar seriösa politiker som inger respekt och som visar respekt för sina politiska motståndare. Våra väljare förtjänar politiker som inte kämpar för sina idéer med förakt och manipulationer utan med glöd, entusiasm och ärlighet.

Anf. 87 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag kan inte annat än hålla med Jakob Olofsgård om det som han säger – att det är otroligt viktigt att människor runt om i vårt land känner ett förtroende för de politiska beslutsfattarna, eftersom de är deras företrädare.

Vi hörde i ett tidigare anförande Jakob Olofsgård nämna att denna fråga inte bara är stor. Den är större än Tidöavtalet. Då kommer min fråga. Om denna fråga är så stor och man från Sverigedemokraterna i denna talar-

stol inte tydligt säger att man tänker upphöra med anonyma påverkansmetoder undrar jag: Är det inte läge för Liberalerna att här och nu meddela att Tidöavtalet är upplöst?

Anf. 88 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, Samuel Gonzalez Westling, för frågan! Det är lovvärt att notera att detta är en sådan stor fråga som jag har velat lyfta fram. I synnerhet därför vill vi se en lagstiftning som berör alla partier. Det handlar om att lära av historien. Detta har visat sig förekomma långt ut på ytterkanterna – åt båda hållen. Det kan upprepa sig om och om igen. Därför behöver vi en lagstiftning.

Denna fråga är större än Tidöavtalet – det hoppas jag att ledamoten noterade att jag sa. Tidöavtalet handlar om saker som vi är överens om. Det handlar om sakpolitik och om att ta ansvar för detta land, för energipolitiken, för kriminaliteten som växer och för en skola som är på bristningsgränsen. Det är ett avtal som tar ansvar i de frågorna. Men när det gäller denna fråga är det helt rätt som ledamoten lyfter fram: Här är jag inte överens med Sverigedemokraterna.

Anf. 89 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag tänkte passa på att sammanfatta hela denna debatt. Det som vi har kunnat konstatera här är att samtliga partier medger att anonyma påverkansmetoder är ett problem. Ett parti medger också att de tänker fortsätta använda sig av detta trots att det är ett problem. Men de partier som ingår i ett samarbete med detta parti tycker inte att det är ett så pass allvarligt demokratiskt problem. De tycker inte det på riktigt. I så fall hade de sagt att det är viktigare för vår demokrati och vårt samhälle att inte ge den här typen av krafter luft, utrymme och makt.

Det är detta som det handlar om, och det är detta jag hoppas att folk tar med sig framöver.

Anf. 90 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Jag vill förtydliga något: Under de partisekreterarsamtal som skedde mellan alla partier var man inte heller från Vänsterpartiet beredd att skriva under en hederskodex, vilket bekymrade mig mycket. Man håller fanan högt och talar om att hålla fri- och rättigheter och transparens väldigt högt, men man var inte villig att göra det.

Inte heller kom det några konstruktiva förslag från Vänsterpartiet i valrörelsen. De enda som lade fram konstruktiva förslag var vi i Liberalerna. Vänsterpartiet har möjlighet att ställa sig bakom dessa förslag i den parlamentariska utredning som nu finns. Det kan betyda någonting på riktigt.

Anf. 91 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Jakob Olofsgård sa här i talarstolen att Liberalerna säger nej till anonyma konton. Detta är förstås väldigt välkommet. Det är nödvändigt att vi alla gör det; det är viktigt för vår demokrati.

Jakob Olofsgård har nämnt insynskommittén och det initiativ som Liberalerna föreslagit för att utvidga eller i alla fall plocka med ett förbud mot anonyma konton inom ramen för utredningen. Enligt de rapporter jag

har fått därifrån skulle det dock behövas ett tilläggsdirektiv från regeringens sida för att man ska kunna plocka med det.

Enligt min uppfattning stämmer det inte att det bara är Liberalerna som har föreslagit initiativ. Som jag har nämnt tidigare har Centerpartiet också föreslagit initiativ, i konstitutionsutskottet. Det har dock lagts på is i väntan på vad som ska hända i insynskommittén, där man ska ta beslut i september. Kommer Liberalerna att stå bakom Centerpartiets utskottsinitiativ i KU om det inte blir någonting av tilläggsdirektivet i utredningen?

Anf. 92 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Jag tackar Malin Björk för frågan.

Det känns som att vi dividerar lite om vad som hände och inte hände på det senaste kommittémötet. Min bild är att alla fick ta med sig detta hem för att ta ställning och sedan återkomma på nästkommande möte. Man fick se om detta var någonting som man kunde göra.

Det fattades alltså inget beslut på det senaste mötet, och det behöver vi invänta innan vi kan börja prata om ett utskottsinitiativ.

Jag håller inte med ledamoten om att det fattades ett beslut vid det förra mötet. Vad känslan var när man gick därifrån, eller vad man har hört, är en helt annan sak. Vi måste kunna ta ett konkret beslut vid sittande möte för att sedan veta hur vägen framåt ser ut.

Jag vill poängtera att vi just nu har en möjlighet att komma till rätta med detta genom att fatta ett beslut på nästa möte. Är man från Centerpartiets sida villig att backa upp Liberalerna?

Anf. 93 MALIN BJÖRK (C) replik:

Fru talman! Tack, Jakob Olofsgård, för frågan! Jag säger ja – Centerpartiet är berett att backa upp det.

Jag fick inget svar på om Liberalerna är beredda att stå bakom utskottsinitiativet om det andra faller i kommittén i september. Jag önskar fortfarande svar på detta.

Robert Beronius är gruppleddare för Liberalerna i Norrtälje, som fram till helt nyligen styrde där tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. Han lämnade det styret i protest mot trollkonton. Han sa så här i en intervju: Först förnekade Sverigedemokraterna att de hade några trollkonton. Sedan kom avslöjandet att de hade trollkonton, och då gick de ut och var väldigt stolta över dem. Därefter tog det sverigedemokratiska kommunalrådet avstånd från trollkonton och sa att de skulle sluta använda dem. Det backade hon dock från tre dagar senare.

Detta var en röd linje för Robert Beronius. Är det en röd linje för Liberalerna om Sverigedemokraterna inte slutar använda anonyma konton?

Anf. 94 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Jag vill poängtera att den kommunala politiken sker på det kommunala planet. Det är skillnad när det gäller hur man hittar konstellationer och samarbetar i kommuner.

Det finns kommuner i Sverige där Centerpartiet samarbetar med Sverigedemokraterna, till exempel Uppvidinge och Skinnskatteberg. Jag noterar att man inte har höjt rösten på samma sätt som i Norrtälje. Varför har man inte gjort det?

Prot. 2023/24:137

24 juni

*Särskild debatt med
anledning av anonyma
påverkanskampanjer
och hur förtroendet
för partiväsendet
och demokratin
kan upprätthållas*

I Norrtälje är partierna tydliga med vad de tycker, fru talman, precis som de är på nationell nivå. Vilka åtgärder man vidtar och på vilket sätt man samarbetar är dock upp till varje kommun.

Jag välkomnar att Centerpartiet ställer frågor och ställer krav på Sverigedemokraterna i sina kommuner på samma sätt som man har gjort i Norrtälje.

Anf. 95 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag börjar med att tacka för möjligheten att ha denna debatt i dag.

Det är förstås, som har framkommit under dagens debatt, viktigt att alla som deltar i det politiska samtalet som företrädare för politiska partier bidrar till saklighet och tydlighet både vad gäller budskap och vad gäller avsändare. Detta gäller särskilt i tider då olika aktörer på olika sätt söker öka motsättningarna i vårt samhälle och urholka förtroendet för våra demokratiska institutioner.

Regeringen vidtar en rad åtgärder för att möta de hot som finns mot vår demokrati. Jag har redogjort för dem under debattens gång. En ny strategi mot våldsbejakande extremism, förstärkt psykologiskt försvar och en satsning på att stärka allmänhetens medie- och informationskunnighet är några av dem. Därutöver välkomnar jag de diskussioner som förs mellan riksdagens partier om vilka spelregler som ska gälla framöver just vad gäller våra politiska partier.

Stort tack för i dag!

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollen för den 30 och 31 maj justerades.

§ 3 Anmälan om ledamöter och ersättare i Europaparlamentet

Följande berättelse från Valprövningsnämnden upplästes och lades till handlingarna:

Berättelse om granskning av bevis för ledamöter och ersättare till Europaparlamentet

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis för de tjugoen (21) ledamöter i Europaparlamentet och ersättare för dem som utsetts genom val i Sverige den 9 juni 2024.

Valprövningsnämnden har enligt 14 kap. 30 § vallagen (2005:837) denna dag granskat bevisen för de nya ledamöterna och ersättarna och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 14 kap. 28 §.
Stockholm den 18 juni 2024

Malin Bonthron

ersättare för ordföranden

/Sara Dadnahal
sekreterare

Andre vice talmannen meddelade att följande förteckning hade delats ut till kammarens ledamöter:

Prot. 2023/24:137
24 juni

ARBETAREPARTIET-SOCIALDEMOKRATERNA

Ledamot

Helén Fritzon
Lars Johan Danielsson
Evin Incir
Adnan Dibrani
Sofie Eriksson

Ersättare

1. Ilan De Basso
2. Lisa Johansson Nåbo
3. Isak Utsi
4. Tajma Susic
5. Sarkis Johannes Khatchadourian

CENTERPARTIET

Ledamot

Emma Wiesner
Abir Al-Sahlani

Ersättare

1. Svante Linusson
2. Sven Tornberg
3. Emma Blomdahl Wahlberg

KRISTDEMOKRATERNA

Ledamot

Alice Teodorescu Måwe

Ersättare

1. Ella Kardemark
2. Martin Hallander
3. Elisabet Lann

LIBERALERNA (TIDIGARE FOLKPARTIET)

Ledamot

Karin Karlsbro

Ersättare

1. Anna Maria Corazza Bildt
2. Simona Mohamsson
3. Philip Sandberg

MILJÖPARTIET DE GRÖNA

Ledamot

Alice Kuhnke
Pär Holmgren
Isabella Lövin

Ersättare

1. Magnus Wåhlin
2. Emma Nohrén
3. Henrik Blind

MODERATERNA

Ledamot

Tomas Tobé
Jessica Polfjärd
Jörgen Warborn
Arba Kokalari

Ersättare

1. Borianana Åberg
2. Gustaf Göthberg
3. Micaela Löwenhök
4. Mats Green

SVERIGEDEMOKRATERNA

Ledamot

Charlie Andreas Weimers
Beatrice Rugland Timgren
Dick Erixon

Ersättare

1. Svante Linusson
2. Sven Tornberg
3. Emma Blomdahl Wahlberg

VÄNSTERPARTIET

Ledamot

Jonas Sjöstedt
Hanna Gedin

Ersättare

1. Carolina Gustafsson
2. Marta Marisol Aguirre Godoy
3. Umihana Rasovic

§ 4 Anmälan om ny riksdagsledamot

Följande berättelse hade kommit in från Valprövningsnämnden:

Berättelse om granskning av bevis för ny ledamot av riksdagen

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Mats Hellhoff (SD) utsetts till ny ledamot av riksdagen från och med den 20 juni 2024 sedan ledamoten David Lång (SD) avsagt sig uppdraget och riksdagen godkänt detta (prot. 2023/24:130 § 3).

Valprövningsnämnden har enligt 14 kap. 30 § vallagen (2005:837) denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 §.

Stockholm den 18 juni 2024

Malin Bonthron

ersättare för ordföranden

/Sara Dadnahal
sekreterare

§ 5 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Ellen Juntti* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i civilutskottet och att *Anders Ådahl* (C) avsagt sig uppdraget som ledamot i utbildningsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 6 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Centerpartiets partigrupp anmält Niels Paarup-Petersen som ledamot i utbildningsutskottet och Anders Ådahl som suppleant i utbildningsutskottet.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i utbildningsutskottet

Niels Paarup-Petersen (C)

suppleant i utbildningsutskottet

Anders Ådahl (C)

*Svar på
interpellationer*

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:806 om våldsutsatta kvinnors möjlighet att behålla sin bostad

Anf. 96 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Laila Naraghi har frågat infrastruktur- och bostadsministern vilka åtgärder han avser att vidta inom sina ansvarsområden för att en person som har varit utsatt för brott i en nära relation och som med hänsyn

till svårigheterna att ordna en ny bostad kan ha ett extra starkt behov av att vid en separation få behålla det boende som varit paret's gemensamma ska kunna göra det oavsett boendeform. Interpellationen har överlämnats till mig.

Regeringen arbetar på bred front mot våld och kränkningar i nära relationer, i synnerhet när det gäller mäns våld mot kvinnor. Den 1 juli 2024 träder de lagändringar som Laila Naraghi lyfter i sin fråga i kraft. Genom dessa stärks det hyresrättsliga skyddet för våldsutsatta personer så att den som utövar våld mot en närstående ska kunna bli av med sin lägenhet samtidigt som den våldsutsatta personen får bättre möjligheter att ta över hyreskontraktet och bo kvar. Det är förövarna som ska behöva flytta, inte brottsoffren.

Det är givetvis viktigt att även våldsutsatta som inte bor i hyresrätt ska ha rätt till en trygg bostad. När det gäller frågan om vilka åtgärder som behövs beträffande andra boendeformer måste det dock beaktas att det finns stora skillnader i regelverken. Lagändringarna på det hyresrättsliga området handlar om vilka förutsättningar som ska gälla för att en hyresvärd ska behöva godta någon som vill överta ett hyreskontrakt som hyresgäst. Den som utsatts för brott får nu bättre möjligheter till det. Den specifika problematik som dessa lagändringar tar sikte på har ingen motsvarighet i reglerna för bostadsrätter eller ägda boenden. För att någon ska kunna ta över exempelvis en bostadsrätt eller en villa aktualiseras en rad frågor av ekonomisk karaktär som måste hanteras.

Vid en separation finns regler om bodelning i äktenskapsbalken och sambolagen (2003:376). Det är angeläget att ordningen för bodelningar fungerar väl. Utdragna bodelningsprocesser medför att det tar längre tid tills egendomen, exempelvis en gemensam bostad, fördelas. Även om det finns möjligheter för en domstol att bestämma vem som ska ha rätt att bo kvar i en gemensam bostad under en begränsad tid kan utdragna processer medföra problem.

Under 2024 avser regeringen att tillsätta en utredning som ska se över reglerna om bodelning i syfte att säkerställa en välfungerande, effektiv och rättssäker ordning. Regelverket ska inte kunna utnyttjas av en våldsutövande partner i syfte att förhåla bodelningsprocessen och därmed avhålla någon från att lämna en relation.

Regeringen vidtar också en rad andra åtgärder på området. Bland dessa kan nämnas finansiering av statsbidrag i syfte att långsiktigt stärka och utveckla kommunernas arbete när de erbjuder våldsutsatta hjälp med att ordna stadigvarande boende.

Vidare har Jämställdhetsmyndigheten fått i uppdrag att analysera bostadsmarknaden från ett jämställdhetsperspektiv. Det inkluderar uppföljning och analys av fördelningen mellan kvinnor och män vad gäller ägande och värdet på fastigheter och att lämna förslag på informationsinsatser för minskad ekonomisk ojämställdhet. Uppdraget ska slutrapporteras senast den 31 maj 2025.

Regeringen har nyligen också beslutat om ett nytt åtgärdsprogram för att säkerställa ett samordnat, långsiktigt och effektivt arbete för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Programmet ska gälla 2024–2026.

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem som vi aldrig kan acceptera. Ytterst handlar det om att alla som lever i vårt land ska ha samma rätt till frihet och trygghet.

Anf. 97 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Den farligaste platsen för kvinnor i Sverige i dag är hemmet. Där plågas, våldtas och mördas kvinnor året om. När en kvinna lyckas separera från en våldsam man måste samhället finnas där, också lagen. Lagen måste vara på den våldsutsatta kvinnans sida, inte på förövarens och våldsutövarens. En viktig pusselbit för att kunna lämna en våldsam relation är att få till en ordnad bostadssituation, och det är ofta mycket svårt för en våldsutsatt kvinna.

När vi socialdemokrater satt i regering tog vi därför tag i denna fråga, tillsammans med en lång rad andra frågor som gäller mäns våld mot kvinnor. Just vad gäller bostadsfrågan startade vi som ett första steg arbetet med att ändra hyreslagen så att våldsutsatta kvinnor ska kunna behålla hyreskontrakt och förövaren flytta. Vi tillsatte en utredning, som tog fram ett konkret lagförslag. Vårt mål var tydligt: Det är självklart kvinnan som ska bo kvar i det gemensamma hemmet och förövaren som ska flytta.

Det var den tidigare justitieministern Morgan Johansson som gav rättschefen och sedermera chefsrådmannen Magnus Hermansson uppdraget att utreda just ett stärkt hyresrättsligt skydd för våldsutsatta kvinnor. Detta uppdrag redovisades sedan till Gunnar Strömmer när han tillträtt som justitieminister. Som han vet har vi socialdemokrater här i riksdagen i både motioner och skriftliga frågor uppmärksammat honom på denna utredning och tryckt på för att den ska omsättas i lag. Det är bra att regeringen har lagt fram ett konkret lagförslag om detta till riksdagen och att vi kan vara överens om detta, och det är ett styrkebesked för Sveriges arbete mot mäns våld mot kvinnor att förberedda lagändringar kan genomföras även om det skett ett regeringsskifte. Nyligen fattade riksdagen också beslut om denna lagändring, och den träder i kraft om en vecka, den 1 juli. Det är en seger för rättvisa och sunt förnuft och mot våldet.

Fru talman! Som justitieministern känner till gäller lagändringen enbart kvinnor som bor i hyresrätt då denna lagstiftning handlar om den hyresrättsliga regleringen. Det var ett första steg vi socialdemokrater tog i regering, och nu har socialdemokrater och moderater gemensamt i och med denna lag åstadkommit en bred parlamentarisk samsyn om principen att den våldsutsatta kvinnan ska kunna bo kvar och att den våldsutövande mannen ska flytta.

Nu gäller det att ta nästa steg, för givetvis ska denna princip gälla alla våldsutsatta kvinnor och alla våldsutövande män oavsett boendeform. Nästa steg skulle därför rimligtvis vara att tillsätta en utredning som ser över bostadsrättslagen och den reglering som gäller vräkning av bostadsrättsinnehavare. Också bostadsrättsinnehavare kan nämligen vräkas. En bostadsrätt kan förverkas i olika situationer, till exempel om man inte betalar sin avgift, stör sina grannar eller vanvårdar lägenheten. Här finns ett om inte likadant men motsvarande regelverk som för hyresrätter för när en bostadsrätt är förverkad. Givetvis borde det därför gå att göra motsvarande tillägg eller ändring i bostadsrättslagen som i den hyresrättsliga regleringen för att stärka våldsutsattas möjlighet att behålla bostaden.

Inte kan det väl vara så att justitieministern och regeringen menar att lagen ska skilja på hur allvarligt det är att en man utövar våld mot en kvinna i hemmet beroende på om hemmet är en hyresrätt eller en bostadsrätt. Det vore bisarrt. Nog måste samhällets och lagens principer om våld i hemmet gälla oavsett boendeform. Det torde åtminstone utredas, precis som man gjorde när det gällde den hyresrättsliga regleringen.

Anf. 98 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Laila Naraghi för möjligheten att få diskutera dessa viktiga frågor i dag.

Det råder ingen som helst tvekan om att mäns våld mot kvinnor är ett av samhällets allra största och dessvärre också pågående misslyckanden. Lagstiftningen och de preventiva insatserna för att motverka denna typ av våld och övergrepp har varit alldeles för svaga. Därför är det för mig glädjande och viktigt att få vara en del av ett sammanhang där vi på bredden flyttar fram positionerna på detta område.

Nu diskuterar vi de hyresrättsliga förutsättningarna att vråka den man som utövar våld och skriva över kontraktet på den våldsutsatta kvinnan. Låt mig sätta in detta i ett sammanhang av andra åtgärder som handlar om att skydda hemmet. Exempelvis ser vi framför oss en stor reform av kontaktförbudslagstiftningen, som i grund och botten är ägnad att skydda hemmet som en trygg plats. Men nu handlar det inte om att skydda bara hemmet utan att utvidga lagstiftningen till att gälla också större geografiska områden. Poängen är att en kvinna som har varit våldsutsatt ska kunna leva ett fritt och vanligt liv, och därför måste regelverken omfatta inte bara hemmet utan också exempelvis arbetsplatsen eller andra delar av orten där man bor och rör sig, kanske hela kommunen.

Allt detta ska ses som ett sammanhang. Mitt hem är min borg, och här ska jag vara som mest trygg. I grund och botten handlar det om att utforma en lagstiftning som gör att den våldsutsatta kvinnans frihet och trygghet värnas och att den våldsutövande mannens rörelsefrihet begränsas. Det är viktigt att säga.

Det betyder också att när vi närmar oss andra boendeformer är det inte ett uttryck för en relativisering av problemets betydelse utan en insikt om att vi kommer in på helt andra regelverk. Det hyresrättsliga är på det sättet ganska enkelt. Det handlar om vilka krav som kan ställas på och vilka möjligheter som kan ges till en hyresvärd när det gäller att disponera bostaden kontra vad som står i hyreskontraktet.

När det gäller bostadsrätter eller för den delen radhus eller villor som ägs gemensamt kommer andra regelverk in. Det handlar om att man äger bostaden eller, i bostadsrättsföreningens fall, om att man äger en andel i föreningen. Det gör att i en bodelning är till exempel inte en hyresrätt med, men det är däremot ett boende som utgör en tillgång. Det är därför regler om bodelning och annat kommer in.

I detta sammanhang vill jag lyfta upp ett initiativ som vi har tagit i en fråga som har ältats i decennier och som gäller bodelningar, hur dessa kan effektiviseras och hur den typen av frågor ska hanteras. Till att börja med ska bodelning inte användas som ett verktyg för den ekonomiskt starkare parten att trycka till den ekonomiskt svagare, som ofta är kvinnan och dessvärre i många fall också en våldsutsatt kvinna.

Jag tycker att utredningen om detta är en bra start, för den ger sig rakt in i de regelverk som omfattar exempelvis ägande av bostad eller ägande med en andel i en bostadsrättsförening, vilket är något annat än det hyresrättsliga.

Jag tycker att vi nu tar viktiga steg för att bredda frågeställningen, men vi gör det med full insikt om att olika slags boenden innebär olika slags regelverk och därmed också olika möjligheter att komma åt den viktiga fråga som Laila Naraghi lyfter upp.

Anf. 99 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Tack, justitieministern, för svaret!

Jag tror att justitieministern vet att vi socialdemokrater i civilutskottet har uppskattat den kontakt som förevarit kring olika civilrättsliga frågor och våld i hemmet. Jag har till och med bjudit justitieministern till min hemkommun Oskarshamn, där socialdemokrater och moderater styr tillsammans.

Med detta som utgångspunkt och utifrån de principer som vi talar om här – att man ska slippa våld och få leva i frihet – hoppas jag att vi ska kunna ta viktiga steg framåt också i denna fråga.

Med detta sagt, fru talman, utgår jag ifrån att det som justitieministern säger är det som gäller i fråga om regeringens politik. I ett svar på en skriftlig fråga i april förra året sa justitieministern så här till mig: ”Laila Naraghi har frågat mig hur jag och regeringen avser att agera för att möjliggöra för våldsutsatta kvinnor att bo kvar i hemmet och för att se till att det är förövaren som måste flytta på sig. Mäns våld mot kvinnor ska bekämpas med full kraft. Arbetet mot mäns våld mot kvinnor är en prioriterad fråga för regeringen och det inbegriper åtgärder för att hjälpa de kvinnor och barn som exponeras för våld. Här är möjligheten att bo kvar i en gemensam bostad en viktig del.” Därefter skrev han ett stycke om utredningens förslag om förändrad hyresrättslig reglering.

Fru talman! Det är inte rimligt att en kvinna som blir utsatt för våld av en partner ska riskera att tvingas bryta upp från sin invanda miljö och lämna sitt hem. Det är justitieministerns egna ord. Det är bra ord, men de kan ju inte enbart gälla våldsutsatta kvinnor i hyresrätt.

Den fråga som infinner sig är: Är det enda som ni i regeringen vill göra på detta område ett initiativ som vi socialdemokrater tog i regeringsställning och som ni sedan följde upp, vilket var mycket bra?

Ministern nämnde också bodelningsfrågan, som även den är ett resultat av ett tillkännagivande som föreslogs av civilutskottet på initiativ av oss socialdemokrater. Vi fick en majoritet i utskottet som sedan landade i ett gemensamt ställningstagande av alla partier, vilket var väldigt bra.

Det är självfallet utmärkt att regeringen arbetar vidare med båda dessa saker och tar frågorna vidare, förbättrar och utvecklar dem i ett stort regeringskansli, precis så som ett regeringskansli ska arbeta, också på uppdrag av riksdagen. Men är det verkligen så att det krävs att vi socialdemokrater säger till regeringen vad som ska göras, för att regeringen ska skapa förändringar på detta område, så att våldsutsatta kvinnor kan få en bra bostadssituation?

Fru talman! Justitieministern har inte varit den enda i regeringen som har talat i allmänna ordalag om bostaden och hemmet och om våldsutsatta kvinnors möjlighet att vara kvar där, utan det har också jämställdhetsministern gjort. När hon talade om detta på en presskonferens under våren sa hon att vi måste ha ett regelverk som dels gör det möjligt att stoppa att hemmet används som en brottsplats, dels stärker brottsutsattas möjlighet att få behålla bostaden för egen del. Jag upprepar: ett regelverk som stärker brottsutsattas möjlighet att få behålla bostaden.

När jag och andra har lyssnat på regeringens stora ord och sett deras stolta miner – med rätta, då det är viktiga reformer – utgick vi ifrån att regeringens ambitioner och målsättningar gäller alla våldsutsatta kvinnor och att ytterligare ett steg kommer att tas, rimligtvis för bostadsrätter, så att våldsutövande män också kan vräkas från dem med hjälp av lagen och brottsoffret få bo kvar i hemmet.

Vi behöver inte tala om de exakta formerna för detta här i kammaren. Det gör vi sällan, utan man identifierar ett problem, ser en möjlig väg framåt och kan tillsätta en utredning om det. Om vi nu har kommit överens om att det är den våldsutsatta kvinnan som ska kunna bo kvar och att det är förövaren som ska flytta är det fullt rimligt att detta måste gälla alla boendeformer. Låt oss därför titta på hur man i nästa steg kan göra detta för bostadsrätter.

Anf. 100 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Nej, jag är inte – i alla fall inte helt och hållet – beroende av tillsägelser från Socialdemokraterna när det gäller politiska initiativ. Jag kanske heller inte har ett fullt lika påträngande behov av att ta åt mig äran av allt som jag vidtar, utan jag betonar gärna det goda samspel som finns mellan oss och andra partier här i riksdagen för att komma framåt i dessa frågor och tar fasta på det. Jag delar gärna på både glädjen, ansvaret och stoltheten över det som åstadkoms.

Jag kan konstatera att det fanns bra saker där vi kunde ta vid när vi klev in i Regeringskansliet. En av dessa saker var den utredning som handlade om det hyresrättsliga skyddet. Det fanns luckor i den. Till exempel fanns det ett medvetet val att inte utsträcka ansvaret för den brottslighet som begås i lägenhet och i närområdet till att också omfatta barn som man har ett ansvar för. Detta tilläggsdirektiv tryckte vi in, och det tror jag var viktigt.

Vi tog fasta på det som fanns, och jag har med stor glädje och i samspel med en bred majoritet i riksdagen kunnat lägga det på riksdagens bord. Nu träder dessa viktiga regler och det hyresrättsliga skyddet i kraft.

När det gäller reformen för bodelningar borde en utredning ha tillsatts för länge sedan. Glädjande nog får vi nu till denna utredning. Den kommer att vara viktig eftersom vi vet eller i alla fall på goda grunder kan anta att bodelning används som ett påtryckningsmedel mot den svagare ekonomiska parten, oftast kvinnan, i destruktiva relationer. Det är ett tillstånd som vi inte kan acceptera. Där finns också, som en del av bodelningarna, flera av de frågor som vi nu talar om, såsom tillgången till det som har varit en gemensam bostad, en bostadsrätt eller, för den delen, ett radhus eller en villa.

När det gäller bostadsrätter håller jag med Laila Naraghi om att det finns likheter mellan det hyresrättsliga skyddet och skyddet för bostadsrätter. Jag är fullt medveten om att det är två olika bostadsformer.

Laila Naraghi nämnde reglerna om förverkande och att de regelverk som gäller för bostadsrätter liknar regelverken för hyresrätter. Sedan finns det väsentliga skillnader som man också måste ta med i beräkningen när det gäller äganderätsfrågor, belåningsfrågor, tvångsförsäljningsfrågor kopplade till Kronofogdemyndigheten och så vidare. Det är inte ett argument för att inte se närmare på frågorna, men det är ändå omständigheter som ska vara med eftersom det gör att frågan skiljer sig från det hyresrättsliga, kanske också vad gäller enkelheten att hitta lösningar.

Med detta sagt är jag beredd att fortsätta att diskutera dessa frågor. Precis som Laila Naraghi har jag som utgångspunkt att vi ska göra allt vi kan för att värna våldsutsatta kvinnor och för den delen också andra personer som är våldsutsatta i nära relationer. Bostaden är en helt central fråga i den ekvationen.

Jag är glad för att vi har genomfört hyresrättsliga förändringar och att vi är på gång när det gäller bodelningar. Vi ska givetvis fortsätta diskussionen också när det gäller andra boendeformer, framför allt bostadsrätter, där det finns likheter med det hyresrättsliga. Jag är fullt medveten om skillnaderna.

Anf. 101 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för dessa ord. Ord är viktiga. Vår erfarenhet som socialdemokrater i civilutskottet är just att när vi har haft dessa meningsutbyten har det lett framåt. Jag uppskattar det, och jag har uttryckt den uppskattningen tidigare. Det är viktigt att vi kan dra åt samma håll.

Fru talman! Det är också väldigt viktigt, som justitieministern säger, att man när man hittar hål i förslag eller lagstiftning och har det stora Regeringskansliet till sin hjälp kan täppa till dessa. Det är alldeles utmärkt. Det är precis så vi ska arbeta.

Eftersom utredningen om bodelningsfrågor tas upp här vill jag ta tillfället i akt att fråga när denna utredning kommer att tillsättas. Finns det någon möjlighet att få ytterligare besked om det?

Mäns våld mot kvinnor måste motverkas med full kraft. Vi är överens om detta. Jag uppfattar det som att vi, oavsett färg på regeringen, jobbar på och stretar vidare bit för bit.

Det gäller också att jobba med detta inom det civilrättsliga. Som jag sa tidigare är den farligaste platsen för kvinnor hemmet. Där plågas, våldtas och mördas kvinnor året om. Bristerna i den civilrättsliga lagstiftningen används dessvärre av våldsutövare för att kunna hålla kvar kvinnor i våldsamma relationer.

När en kvinna väl lyckas separera från en våldsam man måste samhället verkligen finnas där. Då gäller det att titta på alla tårtbitar i lagstiftningen.

Fru talman! Vi socialdemokrater i civilutskottet har haft mycket kontakt med justitieministern när det gäller våld mot barn och våld inom familjen – den familjerättsliga lagstiftningen. Men just detta med bostaden är en så viktig pusselbit för att kunna lämna en våldsam relation. Därför hoppas vi verkligen att regeringen kommer att ta sig an detta och tillsätta

en utredning för att titta på hur vi kan göra samma sak med den bostadsrättsliga lagstiftningen som med den hyresrättsliga.

Prot. 2023/24:137
24 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 102 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar än en gång Laila Naraghi för möjligheten att lyfta dessa frågor tillsammans i dag.

Jag vill verkligen ta fasta på den ambition som Laila Naraghi ger uttryck för och som jag verkligen delar – betydelsen av att vi mobiliserar på alla fronter för att komma åt det stora samhällsproblem som utgörs av män som slår kvinnor, och även annat våld i nära relationer.

Jag vill också bejaka vikten av att ha bredd i perspektivet när man tar sig an den här frågan. Jag tror för egen del att det straffrättsliga är väldigt betydelsefullt. Det är viktigt att vi inte begränsar oss till bara de kriminella gängerna och nätverken utan att vi även ser att dagens straff när det gäller övergrepp på det här området inte speglar brottens allvar.

Det är en utomordentligt destruktiv ordning att Kriminalvården inte får överväga återfallsrisken som en omständighet när de ska avgöra om någon ska bli villkorligt frigiven eller inte. Det kan vara en utomordentligt farlig sak för kvinnor som har blivit utsatta för våld av en man som kommer ut i förtid. Det straffrättsliga är superviktigt.

Vi har talat om kontaktförbuden, och jag är säker på att vi kommer att kunna bygga gemensamma breda majoriteter kring detta när vi återkommer till riksdagen med de lagförslagen. Det ser jag fram emot. Jag är också väldigt glad över det vi gör på det civilrättsliga området.

När det gäller det hyresrättsliga har Laila Naraghi frågat om en tidpunkt för bodelningsfrågorna. Vi har sagt att det ska ske under året, och det står fast. Jag tänker att det är ”show, don’t tell”, så ni får veta det när den kommer. Också andra frågor som rör vårdnad, umgänge, boende och som är relaterade till barn är i praktiken väldigt betydelsefulla frågor för kvinnor som har blivit utsatta för våld.

Låt oss bejaka den gemensamma ambitionen och glädjas åt allt vi gör gemensamt, se på nya frågeställningar och hålla bredden uppe när det gäller reformerna – från straffen till bostaden.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:810 om säkerhetsprövning

Anf. 103 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Ardalan Shekarabi har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att stoppa exkluderingen av svenska medborgare med ursprung i Iran i samband med säkerhetsprövningar samt om regeringen avser att ge utredningen om en förbättrad process för säkerhetsprövningar uppdraget att utreda frågan om hur en sådan exkludering ska motverkas. Jag uppfattar också att denna interpellation har ställts i ljuset av en granskning som har gjorts i Dagens Nyheter där ett antal konkreta fall som aktualiserar dessa problem har lyfts fram.

Låt mig börja med att konstatera att skyddet av Sverige är en av statens kärnuppgifter. I det allvarliga säkerhetsläge som råder är ett väl fungerande säkerhetsskyddsarbete helt centralt. Att säkerhetspröva personer som ska arbeta eller delta i säkerhetskänslig verksamhet är en viktig del av detta. Det är helt naturligt att utländskt medborgarskap och annan anknytning till andra länder är faktorer att bedöma inom ramen för en sådan prövning, eftersom de kan utgöra sårbarheter som främmande makt kan utnyttja. Den enskilde, eller dennes anhöriga, kan befinna sig i ett utsatt läge i förhållande till främmande makt.

Samtidigt måste lagstiftningen om säkerhetsprövningar vara utformad så att enskildas integritet tryggas. En säkerhetsprövning ska alltid innebära en allsidig bedömning och bestå av ett brett beslutsunderlag. Syftet med en säkerhetsprövning är att verksamhetsutövaren ska ha en så god personkännedom som möjligt. Det är verksamhetsutövaren som ansvarar för säkerhetsprövningarna och de bedömningar som görs där. Det får däremot aldrig vara tal om någon automatisk bortsortering av sökande baserat på medborgarskap.

Frågor om säkerhetsprövning är viktiga och kräver noggranna överväganden. Det är just därför som regeringen har tillsatt en utredning som ska överväga vilka uppgifter som ska ingå i underlaget vid sådana säkerhetsprövningar (Dir. 2023:91). Av direktiven till denna utredning som tillsattes förra året framgår att frågor om medborgarskap och regler som kan påverka den inbördes relationen mellan enskilda kräver en grundlig genomlysning. Utöver frågan om vad som ska ingå i underlaget vid en säkerhetsprövning ska utredaren även bedöma om det bör finnas en möjlighet att överklaga ett säkerhetsprövningsbeslut. Med hänsyn till frågornas vikt har regeringen också knutit en parlamentarisk referensgrupp till utredningen.

Den pågående utredningen kan redan överväga de frågor som Ardalan Shekarabi lyfter. Jag vill inte föregripa utredningens arbete annat än genom att framhålla att själva syftet med utredningen är att stärka regleringen på personalsäkerhetsområdet, ge verksamhetsutövare tydliga förutsättningar för sitt säkerhetsskyddsarbete och att öka rättssäkerheten och förutsebarheten för enskilda och för verksamhetsutövare.

Anf. 104 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag tackar justitieminister Gunnar Strömmer för svaret och inte minst för de tydliga ställningstagandena i Dagens Nyheter mot diskrimineringen av svenskiranier. Det är oerhört värdefullt att Sveriges justitieminister skickar så tydliga signaler om att regeringen står upp för lika behandling. Jag hoppas att vi tillsammans ska kunna lösa den här frågan.

Gruppen svenskar med rötter i Iran är en grupp som många gånger beskrivs som en av de mest välintegrerade invandrargrupperna i Sverige. I över 40 år har gruppen kämpat hårt för att komma in i det svenska samhället, och det har gått otroligt bra. Gruppen har hög utbildningsnivå, hög sysselsättningsgrad och stor delaktighet i inte minst näringslivet.

På arbetsmarknaden, i akademien, i kultursektorn – överallt finner man svenskar med rötter i Iran. Det har funnits en väldigt tydlig ambition från dag ett när människor tvingades fly den islamistiska diktaturen i Iran och kom till Sverige att integreras i det här samhället. Resultatet har varit gott.

För två år sedan kom dock Säkerhetspolisen med ett förslag om att utöva mycket hårdare granskning, och i praktiken mycket hårdare tillämpning av säkerhetsprövningar, gentemot personer som har dubbla medborgarskap, specifikt när det gäller personer som har dubbla medborgarskap i länder som utgör säkerhetshot mot Sverige.

Detta var bara ett förslag för två år sedan som lämnades till regeringen. Regeringen valde att inte gå vidare med förslaget utan att tillsätta en utredning för att uppdatera regelverket.

Det är dock uppenbart att många arbetsgivare sedan dess har börjat använda sig av ett tydligt exkluderande och diskriminerande synsätt på svenskar med rötter i Iran. Det har inneburit att många svenskar, i vissa fall svenskar som är födda här men som har föräldrar som ursprungligen är från Iran, exkluderas från stora delar av arbetsmarknaden.

Inte minst Dagens Nyheters granskning har visat att det handlar om människor som har jobbat i logistikbranschen, i transportbranschen, i elföretag – i olika delar av arbetsmarknaden där det finns säkerhetskänslig verksamhet.

Det är inte bara polisiära och militära yrken vi pratar om, utan svensk-iranier möter nu väldigt diskriminerande säkerhetsprövningar på stora delar av arbetsmarknaden. Och i vissa fall handlar det om direkta uttalanden från arbetsgivaren om att man till och med från början exkluderar svenskar med rötter i Iran.

Det här baseras på att den iranska staten anser att svenskar med rötter i Iran är iranska medborgare. Även folk som är födda här, som kanske aldrig har besökt Iran och som kanske har en etniskt svensk förälder men en förälder som har iranskt medborgarskap ses av iranska staten som iranska medborgare. De saknar möjlighet att avsäga sig det andra medborgarskapet. Svensk-iranier har inte rätt att avsäga sig det iranska medborgarskapet.

Här sitter man alltså, efter 40 års framgångsrik kamp för att komma in i det här samhället. Man har flytt från en islamistisk regim och har blivit en del av detta samhälle, men sedan två år upplever man en diskriminering som man inte kunde föreställa sig skulle ske i Sverige. Den är öppen och tydlig från många arbetsgivare.

Det är lovvärt att regeringen satte igång utredningen. Men jag vill fråga ministern om regeringen avser att ge utredningen ett tilläggsuppdrag. Om svensk-iranier saknar möjlighet att avsäga sig det iranska medborgarskapet måste vi hjälpas åt att hitta en lösning, så att de svenska medborgare som vill verka i Sverige och som ser sig som svenskar kan få bort det iranska medborgarskapet och ses som de svenska medborgare de är.

Anf. 105 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Ardalan Shekarabi, för att du lyfter upp de här frågorna i dag! Det har du gjort många gånger tidigare, och på goda grunder.

Jag vill gärna börja i änden med svensk-iranier i Sverige. Det är helt riktigt att det är en av de grupper med rötter i andra länder som verkligen har tagit sig in i vårt samhälle. Som sades tidigare har man en hög utbildningsnivå, stark förankring på arbetsmarknaden, stark närvaro i stora delar av samhällslivet och hög grad av delaktighet. På det sättet är man ett väldigt lyckat exempel på när integration fungerar väl i vårt samhälle.

Jag är också medveten om att inte alla stater accepterar att man säger upp sina medborgarskap. Det blir såklart särskilt problematiskt för den som har sina rötter i Iran, eftersom Iran är ett av de länder som vi vet utgör ett konkret hot mot vår inre säkerhet. Vi brukar ofta nämna Ryssland, Kina och Iran. Det är ingen tillfällighet. Och då uppstår en problematik.

När vi klev in i Regeringskansliet i oktober 2022 låg denna hemställan från Säkerhetspolisen där. Den hade riktats till den tidigare regeringen. Frågan blev: Vad ska vi göra med den? Det var uppenbart att Säkerhetspolisen pekade på en realitet som inte är isolerad till personer med bakgrund i Iran, utan det finns allmänt sett ett ökat hot mot vår inre säkerhet.

Det finns ett ökat tryck mot tjänster som är säkerhetsklassade och där det ska ske säkerhetsprövningar, och de här säkerhetsprövningarna är av väldigt varierad kvalitet. De bedöms i alla fall inte lika. Exempelvis kan de frågor som vi nu talar om, när det gäller medborgarskap, sannolikt hanteras på olika sätt av olika verksamhetsutövare. Det vill säga att det finns ett starkt intresse också av rättssäkerhetsskäl för den enskilde att ta ett grepp om frågorna.

Däremot var det uppenbart att regeringen inte bara enkelt kunde diska av hemställan, utan det krävdes en bredare utredning, bland annat på grund av frågorna i sig. Men det finns också ett antal anknytande frågor som man behöver ta sig an, till exempel om den här typen av beslut ska kunna överklagas, hur man ska göra som statlig arbetsgivare, vilken möjlighet man har att stänga av personer som utgör säkerhetshot och så vidare. Det skulle in i utredningen.

Den problematik som nu aktualiserats, exempelvis genom Dagens Nyheters granskning, är att arbetsgivare tycks ha tagit själva utredningen till intäkt för att man nu ska exkludera svensk-iranier från säkerhetsprövningar. Vi talar inte ens om den säkerhetsklassade tjänsten utan om att över huvud taget vara med och konkurrera och bli säkerhetsprövad för en aktuell tjänst.

Det är inte syftet med utredningen. Det är inte den signal som har skickats. Tvärtom har den signal som skickats varit entydig: Vi vill ha rättssäkra förfaranden där lika fall behandlas lika. Medborgarskap kan vara en sårbarhet som ska övervägas närmare, men det i sig ska inte automatiskt leda till att man inte ska kunna komma i fråga för olika tjänster. Det är själva syftet med utredningen.

För att understryka vikten av att hamna rätt i balansgångarna har vi på Ardalán Shekarabis efterfrågan – det ger jag gärna Ardalán Shekarabi – kvitterat med en parlamentarisk referensgrupp, för att verkligen betona att det ska bli rätt i alla tänkbara avseenden.

Jag ser det som att utredningen har alla möjligheter att adressera de frågor som vi diskuterar här i dag, och den behöver inga särskilda, nya direktiv för det. Jag hoppas och tror att detta ska kunna landa på ett bra sätt i sak. Sedan ska vi se till att signalerna också går fram där ute.

Anf. 106 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, ärade justitieministern, för svaret!

Situationen just nu för många svenskar med rötter i Iran, till och med för respektive till svenskar med rötter i Iran, är sådan att man möter en vägg. Det har skett på två år. Det var inte så här tidigare. Säkerhetsprövningar gjordes tidigare också, men nu har vi en situation där väldigt många

svenskar med rötter i Iran direkt får beskedet att man inte är välkommen att ens söka ett visst jobb.

Det vore som sagt en annan sak om det var militära tjänster eller tjänster på Säkerhetspolisen vi diskuterade. Men det ska sägas att den iranska regimen utgör ett hot mot inte bara Sverige utan även många andra länder. USA utsåg precis en amerikan med rötter i Iran till en av de högsta ledarna för den amerikanska flottan. Där har man löst frågan. Människor som har flytt den islamistiska regimen i Iran och bosatt sig i USA kan genom olika handlingar visa att de avser att inte ha ett iranskt medborgarskap. Det är inte rättsligt möjligt att avsäga sig det iranska medborgarskapet. Men de visar på olika sätt att de nu bor i USA, är amerikanska medborgare och är lojala med landet.

Det här rör över 120 000 svenskar, och i många fall dessutom deras respektive, som nu möter denna vägg i säkerhetsprövningen. De flesta i den gruppen vill nu visa: Jag bor här i Sverige, jag är svensk medborgare och jag verkar i det här samhället. Det här är mitt land.

I många fall kan man till och med säga: Jag är född här. Jag har en förälder som är från Iran, men jag är född här och jag vill vara svensk medborgare. Jag vill på något sätt visa att jag inte avser att använda mig av det iranska medborgarskapet, eftersom jag vill kunna bli polis, vill kunna jobba i Göteborgs hamn, vill kunna jobba på Regeringskansliet. Jag är inspirerad av de två svensk-iranier som sitter i Sveriges regering och skulle vilja jobba med politik. Men den signal som jag får just nu är att jag är exkluderad, eftersom mitt svenska medborgarskap inte är värt någonting.

Alla politiker har de senaste tio åren sagt att vi ska lyfta det svenska medborgarskapets värde, att det är viktigt att vi stärker det svenska medborgarskapet. Men vad är ett svenskt medborgarskap värt om man plötsligt blir exkluderad från en stor del av arbetsmarknaden, trots att man har svenskt medborgarskap, på grund av att man inte har rätten att avsäga sig sitt iranska medborgarskap?

Fru talman! Min poäng är att om inte regeringen nu, tillsammans med övriga politiska partier och andra aktörer, hittar en väg framåt för denna grupp kommer vi inte att kunna prata om den svensk-iranska gruppen som den framgångsrika gruppen om tio tjugo år. De ungdomar som nu lämnar universiteten – svensk-iranier är bland de grupper som har högst akademisk utbildningsnivå – har nämligen inte tillgång till samma öppna arbetsmarknad som jag hade. Sedan två år tillbaka är de uteslutna från massor med jobb.

Om inte regeringen nu tar fram en lösning för den gruppen kommer svensk-iranier antingen att sakta men säkert exkluderas från samhället eller, som man nu börjar prata om, kanske söka sig till ett tredje land. Det skulle vara en förlust, inte bara för svensk-iranier utan även för Sverige, om människor som är födda här, som älskar Sverige och som känner lojalitet mot Sverige diskrimineras på grund av ett medborgarskap som de inte kan avsäga sig.

Om USA kan lösa detta, om Tyskland kan lösa detta, om Storbritannien kan lösa detta, om massor med länder där det finns en stor grupp människor med iransk bakgrund har löst detta och om Sverige löste detta fram till för två år sedan borde det gå att hitta en lösning. Men det är inte säkert att utredningen kommer med förslag på en sådan lösning, eftersom det inte

ligger i direktiven. Vad gör vi då? Då har det gått ytterligare ett år då svensk-iranier exkluderats från stora delar av arbetsmarknaden.

Låt oss samarbeta och hitta en lösning på detta!

Anf. 107 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Ja, låt oss verkligen samarbeta och diskutera lösningar, Ardalan Shekarabi! Vi kan väl ägna oss åt idéutveckling där vi står, som det heter.

Då skulle jag ändå säga – eftersom det här också är ett sätt att sända signaler till medborgarna – att det först och främst inte är så att personer som har sin bakgrund i Iran är uteslutna från stora delar av den svenska arbetsmarknaden. Det finns inga regler som exkluderar iranier, eller för den delen andra personer med dubbla medborgarskap, ens från säkerhetsklassade tjänster. Jag tycker att det är jätteviktigt att säga. Det är alltså inte på det sättet.

Det är inte bara i Storbritannien, USA och andra länder som personer med iransk bakgrund har nått ledande positioner i vårt samhälle. Ardalan Shekarabi nämnde exempelvis två statsråd i den sittande regeringen som har sin bakgrund i Iran, och Ardalan Shekarabi är själv ett sådant exempel. Jag ser också flera här i kammaren som har en bakgrund som så att säga manifesterar motsatsen. Det är alltså inte så att det för två år sedan hände någonting magiskt som har gjort att vi i dag har en helt annan ordning.

Jag vågar ändå påstå – eller i alla fall hoppas på – att det vi har sett Dagens Nyheter rapportera om trots allt är undantag som bekräftar regeln, för alla arbetsgivare som ägnar sig åt säkerhetsprovning här i landet ska veta att det inte är tillåtet att automatiskt sortera bort folk baserat på medborgarskap eller andra faktorer, såsom etnisk bakgrund. Poängen med säkerhetsprovningar är i stället att göra en individuell bedömning av om det finns sårbarheter i det enskilda fallet.

Regelverken har uppenbarligen inte varit tillräckligt tydliga i den delen. Det kan ha varit till gagn för den som vill ta sig in och som faktiskt har sårbarheter, det vill säga att säkerhetsprovningen inte varit tillräckligt robust. Men det kan också ha haft motsatt effekt, det vill säga att personer som i grund och botten inte sitter på sårbarheter blir bortsorterade utifrån faktorer som de själva inte kan påverka. Det innebär alltså olikbehandling och diskriminering, vilket inte är tillåtet – inte heller på säkerhetsprovningarnas område.

När det gäller lösningarna måste jag säga att min utgångspunkt inte är att människor ska behöva säga upp sina utländska medborgarskap för att komma i fråga för tjänster i den svenska staten. Det är så att säga inte min förstahandsefterfrågan. Man kan, föreställer jag mig, ha en lång rad skäl till att vilja behålla ett utländskt medborgarskap och kombinera det med ett svenskt medborgarskap. Det har i alla fall inte slagit mig som den första vägen att komma åt det här problemet.

Ardalan Shekarabi har några gånger tidigare lyft frågan om det går att hitta något slags format, det vill säga ett formaliserat förfarande, där man så att säga avsäger sig – i alla fall i något slags praktisk bemärkelse – sitt medborgarskap. Jag känner inte att personer som har svensk-iransk bakgrund ska behöva utge någon lojalitetsförklaring mot Sverige som inte andra personer som kommer till Sverige behöver ge uttryck för. Även där måste det finnas en likabehandling.

Jag tycker att det är värt att diskutera detta vidare, men jag har en liten varning, nämligen att även den som avsäger sig ett medborgarskap kan ha en sårbarhet. Det är ju detta det handlar om: Har man exempelvis relationer i sitt ursprungliga hemland som gör att personer kan bli utsatta för trakasserier eller repressalier? Det är ju det som ligger bakom själva det formella som utgör den möjliga sårbarheten, och det kommer vi så att säga inte runt med bara formella beslut.

Jag är väldigt öppen för att diskutera frågorna framåt och hitta lösningar som gör att alla människor i det här landet både känner sig inkluderade och de facto är det. Sedan får vi se lite vad som är rätt väg framåt.

Anf. 108 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag riktar återigen ett stort tack till justitieminister Gunnar Strömmer. Jag är väldigt glad att justitieministern skickar de här tydliga signalerna mot diskriminering av svensk-iranier och för likabehandling av svenska medborgare.

Problemet är att verkligheten fortsätter att se ut som den gör, och tyvärr är det så i många branscher att det som stod i Dagens Nyheter om exkludering av svensk-iranier inte är undantag som bekräftar regeln. Jag har i min mejlbox så många exempel på människor – i många fall är de faktiskt födda här – som har blivit exkluderade från tjänster i offentlig sektor, alltså inom svenska staten, bara för att de har iranska rötter.

Den här verkligheten fortsätter alltså, och den är väldigt farlig. Hela den svenska sammanhållningen och gemenskapen i vårt samhälle bygger nämligen på idén om likabehandling och människans frigörande genom en stat som ser människor på ett jämlikt sätt. Nu möter vi ju en verklighet som är motsatsen till detta.

Jag är övertygad om att åtgärder behöver vidtas, och jag är väldigt glad att justitieministern inte ser några hinder för dubbla medborgarskap. Men om det nu är så att vi har en praktisk situation där svensk-iranier exkluderas på det här sättet måste vi hitta en lösning. Är lösningen inte att människor på något sätt gör det de kan göra för att visa att de inte avser att använda sig av det iranska medborgarskapet måste man hitta en annan lösning som så fort som möjligt sätter punkt för detta.

Det är nämligen väldigt många människor som är oroliga. Jag har nyligen haft samtal med folk som jobbar i statliga myndigheter, som har jobbat där i 20 år och som nu inte vet om de kommer att få behålla jobbet vid nästa säkerhetsprövning eftersom de har iranska rötter. De människorna måste få trygghet. De måste få en lösning. De är en del av Sverige, de älskar Sverige och de tjänar Sverige.

Anf. 109 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Ardalan Shekarabi lyfter de 100 000–130 000 personer med rötter i Iran som finns i vårt land, många av dem i ledande befattningar runt om i vårt samhälle – flera av dem också i roller som är säkerhetsklassade, vilket förutsätter en säkerhetsprövning.

Dessa människor ska känna sig helt och hållet förvissade om att den grundläggande principen i vårt land – även framåt och med beaktande av ett säkerhetsläge som är allvarligare och mer komplicerat, där många av målkonflikterna ställs på sin spets och där behovet av marginaler möjligtvis blir större – är att deras dubbla medborgarskap och det faktum att de

själva är födda i eller har föräldrar som har fötts i Iran *inte* utgör en omständighet som gör att de automatiskt ska sorteras bort från några tjänster där det sker säkerhetsprövning.

Därför är signalen till de verksamhetsutövare som ägnar sig åt säkerhetsprövningar just denna: Det är inte lagligt att sortera bort folk baserat på medborgarskap. Hela poängen med säkerhetsprövningar är i stället att man ska leta efter sårbarheter. Då är det också viktigt att säga att dubbla medborgarskap *kan* vara en sårbarhet men att det är en i en lång rad andra sårbarheter som över huvud taget inte har med medborgarskap och bakgrund i ett annat land att göra.

Det vi vill åstadkomma är alltså säkerhetsprövningar som är robusta, så att vi tar in de realiteter vi lever med i ett allvarligare säkerhetsläge där länder som Ryssland, Kina och Iran är väldigt offensiva i sina sätt att främja sina intressen i vårt land. Samtidigt tycker jag att utredningen i sig tvärtom är en signal om att detta måste ske på ett rättssäkert sätt som inte innebär diskriminering utan bygger på att lika fall ska behandlas lika och att bedömningarna ska vara just individuella.

Det finns stora samhällseliga värden som riskerar att gå förlorade om vi inte lyckas med den här operationen; det håller jag med om. Däremot är jag väldigt förvissad om att vi kommer att klara av det – gärna i brett samarbete med varandra.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:804 om arbetsmarknadsprövning

Anf. 110 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Leif Nysmed har frågat mig om jag kan överväga att återinföra en arbetsmarknadsprövning där parterna på arbetsmarknaden tillsammans med lämplig myndighet prövar behovet av arbetskraft från tredjeländ.

Inledningsvis vill jag understryka att målet för regeringens politik är att Sverige ska ha en ändamålsenlig arbetskraftsinvandring som bidrar till Sveriges konkurrenskraft. En viktig del av det paradigmskifte som regeringen genomför på hela migrationsområdet är därför att reformera det svenska systemet för arbetskraftsinvandring.

Vi tror att företagen själva är bättre lämpade än myndigheter att bedöma vilka behov de har av arbetskraft. Vi valde därför tidigt en annan väg än att gå vidare med den arbetsmarknadsprövningsmodell som föreslogs av tidigare regering. I stället vidtar regeringen ett flertal andra åtgärder, inte bara för att säkerställa kompetensförsörjningen för arbetsgivare som har behov av att anställa kvalificerad arbetskraft från ett tredje land utan också för att minska fusk och missbruk. Som ett första steg har försörjningskravet för arbetskraftsinvandrare höjts från 13 000 kronor till 27 360 kronor i månaden. I betänkandet *Nya regler för arbetskraftsinvandring m.m.* (SOU 2024:15) föreslås dessutom införandet av ett ännu högre lönekrav motsvarande medianlönen samt en möjlighet att göra undantag för enskilda yrkesgrupper. Ett högre lönekrav kan bidra till att säkerställa goda villkor för dem som kommer till Sverige för att arbeta och även bidra till att de har rätt kompetens.

Men förslagen innebär samtidigt att företagen även fortsättningsvis kommer att vara fria att bedöma vilket kompetensbehov de har, inom de ramar som den kommande regleringen ger. De åtgärder som regeringen nu genomför kommer därför att bidra till ett väl avvägt regelverk som fokuserar på att attrahera den kompetens som är svårast att hitta i Sverige.

Sammanfattningsvis har jag inte för avsikt att återinföra ett system för arbetsmarknadsprövning.

Anf. 111 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Jag har dock några frågor utifrån det.

Statsrådet lyfter inledningsvis fram Sveriges konkurrenskraft. Jag ställer mig frågande till hur det kan gynna Sverige att våra företag, samtidigt som cirka 12 000 svenska byggnadsarbetare är arbetslösa, tar in arbetskraft från Uzbekistan, Albanien, Serbien med flera länder till byggbranschen.

Svenska byggnadsarbetare är internationellt kända för sina yrkeskunskaper. Vilka kompetenser ser statsrådet att en albansk arbetare har som inte en svensk byggnadsarbetare kan matcha? Hur kan det komma sig att det är viktigare att värna den fria arbetskraftsinvandringen än att bekämpa den egna, inhemska arbetslösheten? Kan statsrådet kanske tänka sig att införa en arbetsmarknadsprövning i vissa branscher med hög arbetslöshet, likaväl som hon resonerar om att undanta enskilda yrkesgrupper från de högre lönekraven?

Att inte låta arbetsmarknadens parter vara en del av prövningen är lite märkligt, då dessa har ett stort ansvar för hur svensk arbetsmarknad fungerar.

Fru talman! Statsrådet beskriver det höjda lönekravet som ett sätt att motverka fusk. Tyvärr kommer enbart ett höjt lönekrav inte att få bort exempelvis lönedumpningen. Olika organisationer som jobbar med detta, men även svenska myndigheter, beskriver till exempel att man kan få en lön i handen och sedan betala tillbaka delar. Man jobbar kanske mer övertid gratis för att kompensera den högre lönen. Man kan betala väldigt höga summor för ett boende, många gånger väldigt undermåligt, för att kompensera den högre lönen. Detta kommer alltså inte riktigt att hjälpa till.

Arbetsmarknadens parter är faktiskt de som ansvarar för lönebildningen på svensk arbetsmarknad och kontrollerar att löner betalas ut. Då tänker jag så här: Borde inte de få vara en del av prövningen för att kunna komma till rätta med detta och få ett större inflytande?

Vi har 12 000 byggnadsarbetare arbetslösa, cirka 10 procent. Och det är Byggnads a-kassa; det finns fler arbetslösa byggnadsarbetare utanför a-kassan. Siffran är alltså egentligen högre.

Fler än hälften av de ungdomar i landet som gick ut byggprogrammet i våras fick ingen lärlingsanställning. Det är rätt alarmerande för kompetensförsörjningen framöver inom byggbranschen i Sverige, men också för den framtidstro dessa ungdomar ska ha.

När det gäller Stockholm har jag fått siffran att så få som 10 procent av eleverna från byggprogrammet har fått anställning. Jag har bara fått siffran via hörsägen så vi får ta den med en nypa salt, men jag tycker ändå att den är ganska alarmerande.

Kan alltså migrationsministern tänka sig en arbetsmarknadsprövning i särskilda branscher som har hög arbetslöshet?

Anf. 112 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Till att börja med välkomnar jag verkligen den här frågan eftersom den bidrar till att tydliggöra vår politik. Jag får nämligen ofta kritik för att jag skulle vilja införa en arbetsmarknadsprövning när vi pratar om förslaget om lönegolv och undantag, och det vill jag alltså inte – inte heller delvis.

Däremot lägger vi nu om regelverket för arbetskraftsinvandring. Det är någonting som Socialdemokraterna har sagt sig stå för länge, men under sina åtta år i regeringsställning gjorde man ingenting.

Vi ser väldigt stora behov av att genomföra dessa förändringar. Det vi nu gör är att skifta fokus från en stor andel, närmare bestämt två tredjedelar, lågkvalificerad arbetskraftsinvandring till mer kvalificerad och högkvalificerad arbetskraftsinvandring. Vi vidtar också en rad åtgärder för att komma till rätta med det fusk som finns på arbetsmarknaden, vilket Leif Nysmed också tar upp, som är oerhört allvarligt.

Arbetskraftsinvandringen är viktig för Sverige. För balansens skull ska man dock också komma ihåg att den är en liten del av den totala arbetskraften. År 2023 beviljades närmare 21 000 förstagångsansökningar om arbetstillstånd, vilket motsvarar ungefär 0,5 procent av hela arbetskraften i Sverige.

Bristen på arbetskraft i Sverige varierar, och arbetsgivarna efterfrågar olika kompetenser inom olika delar av landet. I den utredning som nyligen presenterades och som nu bereds föreslås också att ett bristyrke ska kunna kopplas till en viss del av landet, vilket skapar en viss flexibilitet i regelverket. Det kan bidra till att personer som kommer till Sverige för att arbeta gör det där det råder brist på arbetskraft lokalt.

För att säkra kompetensförsörjningen är det även viktigt att den stora grupp som står utanför arbetsmarknaden kommer i arbete. Därför ser regeringen till att öka drivkrafterna för dem som ännu inte försörjer sig själva att ta de jobb som faktiskt finns men inom mer lågbetalda yrken. Det är därför vi nu utreder både ett bidragstak och en kvalificering till välfärden.

Samtidigt vill jag nämna allt det vi gör för att bekämpa fusk, som jag ser mycket allvarligt på. Det handlar i grunden om att skydda utsatta människor men också om att värna legitimiteten i migrationssystemet. Vi vet att det förekommer att personer söker sig till Sverige i syfte att arbeta utan att ha tillstånd att arbeta här. Vi vet naturligtvis också att människor, precis som Leif Nysmed lyfter, utnyttjas på ett fruktansvärt sätt. Kontroller på arbetsplatser och kontroller av administrativ karaktär görs i branscher som bedöms vara särskilt drabbade av arbetslivskriminalitet, däribland byggbranschen.

Vi vet att arbetskraftsinvandrare bedöms vara en riskgrupp när det kommer till arbetskraftsexploatering. Att motarbeta arbetslivskriminalitet står därför mycket högt på regeringens agenda. Nio myndigheter samverkar mot arbetslivskriminalitet, och sju regionala center mot arbetslivskriminalitet etablerades under 2022 och 2023. Under hösten avser regeringen att återkomma med ett förnyat uppdrag till denna myndighetssamverkan för att slå hårdare mot den kriminella ekonomin, organiserad brottslighet i

företagsmiljö och exploatering. Allt detta är saker som verkligen drabbar seriösa företag och seriösa arbetstagare.

Vidare menar vi att höjda försörjningskrav innebär att det blir svårare att få arbetstillstånd till vissa yrken. Det kommer naturligtvis även att påverka byggbranschen. Höjda försörjningskrav kan bidra till att säkerställa goda arbetsvillkor för dem som kommer hit för att arbeta. Vi har också inrättat en ny statsrådsgrupp, som leds av mig, som ska hitta nya vägar för att stoppa kriminella aktiviteter i skuggsamhället.

Mycket görs alltså, både när det gäller regelverket för arbetskraftsinvandring och när det gäller att komma åt det fusk som finns och som drabbar seriösa företag.

Anf. 113 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet! Jag tycker att detta är en viktig fråga att få debattera och diskutera på det seriösa sätt som vi här gör.

Det som oroar mig med flera är att den kompetens som faktiskt finns i landet i dag, exempelvis i byggbranschen – jag lyfter just den eftersom den är så pass hårt utsatt och eftersom jag är väl insatt i den – inte kommer att finnas kvar i branschen den dag det vänder. Vi ser ingen riktig vändning i byggbranschen inom de närmaste åren, och frågan är vilka som är kvar i byggbranschen när det väl vänder.

Om vi tänker på de arbetskraftsinvandrare som kommit hit, främst på legal väg, vad är det som säger att de är kvar i Sverige den dag vi en gång ska bygga upp ett fritt Ukraina igen? Vad är det som säger att de stannar kvar i Sverige och vill jobba här?

Risken finns att vi slår ut den svenska, inhemska byggnadsarbetarkåren och sedan förlitar oss på att utländsk arbetskraft kommer hit och gör jobbet i framtiden när exempelvis bostadsbyggandet som kommer att behövas kommer igång igen.

Risken finns att färre ungdomar söker sig till byggprogrammet. Det ser vi redan i dag. Att gå ut direkt till arbetslöshet gör det inte speciellt lockande att söka ett visst program. Det är snarare tvärtom. Jag ser att det blir långsiktiga, svåra problem om vi inte tar hand om den kompetens som redan finns eller kan införskaffas genom lärlingssystemet som man går in i när man går ut byggprogrammet. Man är ju inte klar med sin utbildning när man går ut byggprogrammet utan ett antal år på en arbetsplats tillkommer innan man får ett yrkesbevis.

Det blir problem när man inte har med arbetsmarknadens parter i prövningen. Vilka kommer till Sverige och arbetar? Vi ser ju på svensk arbetsmarknad en kraftigt försämrad arbetsmiljö och att fler skadar sig på arbetsplatserna – för att inte tala om alla dödsolyckor. Det är tecken på att arbetsmarknaden inte fungerar som den ska. Då är det viktigt att ha kompetens och att man kan pröva att den kompetensen verkligen finns hos dem man vill ha hit.

Om arbetsmarknadens parter ska vara en viktig del av den svenska modellen – som våra båda partier står upp för, vilket tydligt har visats i många debatter – måste de ju också få vara en del av även den här frågan. Jag förstår att statsrådet och jag har lite olika ideologiska ingångar, men jag vädjar ändå om att man åtminstone i krisbranscher överväger en arbetsmarknadsprövning och faktiskt tar del av den kompetens som arbetsmark-

nadens parter har – både löntagargorganisationer och arbetsgivarorganisationer. Sedan har vi kloka myndigheter som också kan vara behjälpliga i detta.

Anf. 114 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Tack, Leif Nysmed! Jag tycker att det är jätteviktigt att de här frågorna belyses, särskilt med den expertis som Leif Nysmed besitter gällande branschen.

I byggbranschen beviljades förra året 743 arbetstillstånd. Den 1 december 2023 trädde de lagändringar i kraft som innebär ett försörjningskrav på 27 360 kronor i stället för 13 000 kronor. Fram till den 31 maj i år har bara 200 arbetstillstånd, alltså förstagångsansökningar, beviljats i byggbranschen. Det är en relativt liten andel om man ser till de totalt omkring 310 000 personer som arbetar i byggbranschen.

Byggbranschen är ett exempel på en bransch där särskilda krav ställs för att man ska beviljas arbetstillstånd. I branscher med sådana särskilda beviskrav beviljar Migrationsverket faktiskt bara 22 procent av ansökningarna. Det är ett sätt att hantera dessa speciella branscher där man behöver särskild tillsyn, så som Leif Nysmed efterfrågade.

Vi känner till att en del av dem som arbetar inom byggbranschen är utstationerade arbetstagare från ett annat EU-land där arbetsvillkoren ibland kan vara sämre än vad de är på den svenska arbetsmarknaden. Den utredning som nyligen presenterade sina resultat föreslår därför att den utlänning som är utstationerad i Sverige av en arbetsgivare som är etablerad i ett annat land utöver ett anställningsavtal även ska ha ett underlag med de villkor som gäller för arbetet i Sverige, vilket också kan bidra till bättre villkor för gruppen.

En relevant grupp att ta upp i sammanhanget är uzbekiska medborgare. Förra året sökte 775 uzbekiska medborgare asyl i Sverige. Totalt beviljades 42 av dessa ansökningar, vilket innebär en beviljandegrad på 5 procent. Vi vet att en stor del av den här gruppen befinner sig i Sverige illegalt och att den andelen har ökat de senaste 20 åren.

Enligt SCB befann sig drygt 5 000 personer födda i Uzbekistan i Sverige under 2021. Det finns dock siffror som pekar på att det skulle kunna vara så många som 20 000. Dessa siffror illustrerar det vi redan känner till, det vill säga att denna grupp främst befinner sig i Sverige illegalt. Vi vet också att det förekommer att de inte ansöker om asyl och att de legaliserar sin vistelse först när de uppmärksammas av myndigheter, vilket bland annat sker i samband med arbetsplatsinspektioner.

Den uzbekiska gruppen är ett exempel som visar hur allvarligt det här är. Dessa personer är oerhört utsatta, och därför är arbetet som regeringen gör mycket viktigt. Det handlar inte minst om fler arbetsplatsinspektioner, men också om att utreda möjligheter att på olika sätt införa skärpta sanktioner mot de arbetsgivare som på ett ganska brutalt sätt utnyttjar den här arbetskraften.

Anf. 115 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Statsrådet har helt rätt i att den största orsaken kanske inte är hur det ser ut på arbetsmarknaden, men den illegala arbetskraften och den utstationerade arbetskraften från EES-länder som visar sig komma

från tredjeländ är delar som går in i varandra. Ett väldigt tydligt exempel är ett företag som i hovrätten dömdes för ekobrott. Efter ett antal års utredning kunde man till sist konstatera att 19 personer hade jobbat illegalt i Sverige trots att företaget hade uppgivit att de var sambor med EU-medborgare och därmed fick följa med och arbeta i hela EU. Men vid en noggrannare undersökning visade det sig att personerna man hänvisat till var gifta med andra personer.

Möjligheten att röra sig fritt inom EU och EES genom att vara sambo med en medborgare i EU eller EES gör det egentligen stort omöjligt för vem som helst att kontrollera vem någon är och om den har rätt att vistas här. Det tog ett antal år för Ekobrottsmyndigheten att komma fram till detta. Det är ju omöjligt för dem att vara ute på alla tusentals arbetsplatser. Det är därför jag vill att vi ska orka involvera arbetsmarknadens parter även i det här arbetet. Det är en viktig pusselbit i arbetet att arbetsmarknadens parter får ta ansvar. Vi ställer krav på att de ska göra kontroller, men vi ger dem inte förutsättningar att vara med och bedöma om det behövs arbetskraft i Sverige från tredjeländ.

Vi har ju fri arbetskraftsinvandring inom EU och EES, men ibland blir jag väldigt fundersam över ”behoven” som uppstår. Jag tror att vi behöver mer samarbete kring detta och att arbetsmarknadens parter är viktiga, även i detta. Det är min uppfattning.

Tack för en bra debatt!

Anf. 116 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Även jag vill tacka för en bra debatt. Jag tror att vi är relativt överens om att mycket måste ske. Sedan har vi lite olika vägar för att nå dit. Men jag tycker ändå att det är en styrka att en stor del av riksdagen står bakom förändrade regelverk när det gäller arbetskraftsinvandring.

Vi behöver flytta fokus från att ha en stor andel lågkvalificerad arbetskraft och se till att fler av dem som ännu inte försörjer sig själva i Sverige faktiskt får möjlighet att ta de jobb som finns och också har drivkrafter att göra det, liksom att de utbildas till att göra det. Vi behöver bli bättre på att attrahera talanger från hela världen. Därför fokuserar regeringen på kvalificerad och högkvalificerad arbetskraftsinvandring och att korta handläggningstiderna, inte minst genom att införa en 30-dagarsgaranti för högkvalificerade personer som vill komma hit och bidra med sina talanger.

Regeringen gör även en stor satsning på att bekämpa arbetslivskriminaliteten. Det kommer vi att behöva fokusera mycket på framöver. Det handlar om att se till att människor inte utnyttjas men också om att värna legitimiteten i regelverket kring migration.

Däremot vill jag inte landa i att skapa onödigt krångel för företagen. Jag tycker att de ska vara fria, inom ramen för de regelverk vi sätter upp, att bedöma vilken kompetens de behöver. Jag vill inte ge facken vetorätt mot anställningar. Därför säger vi nej till arbetsmarknadsprövning.

Jag är glad över att vi är överens om att reformer behövs och över att arbetet nu är igång efter väldigt lång väntan. Stort tack för en bra debatt!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2023/24:143 Aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markåtgärder

2023/24:2915 av Katarina Luhr m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2023/24:148 Två frågor om taxi – prisuppgiftsskyldigheten och ålderskravet för taxiförarlegitimation

2023/24:2913 av Gunilla Svantorp m.fl. (S)

med anledning av prop. 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning

2023/24:2911 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V)

2023/24:2912 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S)

2023/24:2914 av Stina Larsson m.fl. (C)

2023/24:2916 av Emma Nohrén m.fl. (MP)

§ 11 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 20 juni

2023/24:819 Stärkt skydd för journalister

av *Lawen Redar* (S)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

§ 12 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 20 juni

2023/24:999 Kyrkliga begravningsbyråer

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:1000 Inrikesflyget i norra Sverige efter ägarförändringarna i SAS

av *Kalle Olsson* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:1001 Sjukvård för dem som förgiftats av PFAS i Kallinge

av *Andrea Andersson Tay* (V)

till statsminister Ulf Kristersson (M)

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 19 juni

2023/24:961 Grundvattnet på Gotland

av *Amanda Palmstierna* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:968 Justitieministerns kopplingar till oljeindustrin

av *Elin Söderberg* (MP)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:969 Regeringens påverkan på förbrukning av olja samt effekter för oljeindustrin

av *Elin Söderberg* (MP)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:971 Regeringens relation till oljeindustrin

av *Elin Söderberg* (MP)

till statsminister Ulf Kristersson (M)

2023/24:972 Regeringens påverkan på oljeindustrins ekonomi

av *Elin Söderberg* (MP)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:967 Havs- och vattenmyndighetens översyn av hamnar med status som riksintresse för yrkesfisket

av *Linnéa Wickman* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:970 Kostnadstak för att överleva sjukdom

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2023/24:973 Politisk aktivism på statens museer

av *Björn Söder* (SD)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2023/24:974 Hat och hot mot utländska journalister

av *Azadeh Rojhan* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2023/24:975 Besked om trälgräns och trålförbud

av *Stina Larsson* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:976 Finska pensionärer i Sverige

av *Peter Hultqvist* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:977 Dubbelspår på Malmbanan

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:978 Översyn av hyreslagstiftningen

av *Laila Naraghi* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:979 Nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning

av *Anna Vikström* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

Prot. 2023/24:137
24 juni

2023/24:981 Minnesceremoni för Raisi

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:980 Åtgärder för att motverka ökad långtidsarbetslöshet

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:982 Statsrådets uttalande om växande kriminalitet

av *Patrik Lundqvist* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:983 Pseudovetenskap i familjerättsliga sammanhang för våldsutsatta barn

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:984 Bostäder ägda av Stiftelsen Allmänna Barnhuset

av *Katarina Luhr* (MP)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:985 Statliga bolags sanktioner

av *Peder Björk* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 14.19.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 1 anf. 91 (delvis)
och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

§ 1 Särskild debatt med anledning av anonyma påverkanskampanjer och hur förtroendet för partiväsendet och demokratin kan upprätthållas 1

Anf. 1 MALIN BJÖRK (C).....	1
Anf. 2 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	1
Anf. 3 ANDERS YGEMAN (S).....	2
Anf. 4 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD).....	3
Anf. 5 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V).....	4
Anf. 6 MALIN BJÖRK (C).....	5
Anf. 7 CHRISTIAN CARLSSON (KD).....	6
Anf. 8 JAN RIISE (MP).....	6
Anf. 9 JAKOB OLOFSGÅRD (L).....	7
Anf. 10 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	8
Anf. 11 ANDERS YGEMAN (S) replik.....	8
Anf. 12 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik.....	9
Anf. 13 ANDERS YGEMAN (S) replik.....	9
Anf. 14 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik.....	9
Anf. 15 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik.....	10
Anf. 16 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik.....	10
Anf. 17 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik.....	10
Anf. 18 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik.....	10
Anf. 19 MALIN BJÖRK (C) replik.....	11
Anf. 20 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik.....	11
Anf. 21 MALIN BJÖRK (C) replik.....	11
Anf. 22 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik.....	12
Anf. 23 JAN RIISE (MP) replik.....	12
Anf. 24 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik.....	12
Anf. 25 JAN RIISE (MP) replik.....	13
Anf. 26 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik.....	13
Anf. 27 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	13
Anf. 28 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik.....	14
Anf. 29 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	14
Anf. 30 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik.....	14
Anf. 31 ANDERS YGEMAN (S).....	14
Anf. 32 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	15
Anf. 33 ANDERS YGEMAN (S) replik.....	15
Anf. 34 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	15

Anf. 35	ANDERS YGEMAN (S) replik	16
Anf. 36	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	16
Anf. 37	ANDERS YGEMAN (S) replik	17
Anf. 38	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	17
Anf. 39	ANDERS YGEMAN (S) replik	17
Anf. 40	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	18
Anf. 41	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	18
Anf. 42	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	18
Anf. 43	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	18
Anf. 44	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	18
Anf. 45	MALIN BJÖRK (C) replik	19
Anf. 46	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	19
Anf. 47	MALIN BJÖRK (C) replik	19
Anf. 48	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	20
Anf. 49	JAN RIISE (MP) replik	20
Anf. 50	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	20
Anf. 51	JAN RIISE (MP) replik	21
Anf. 52	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	21
Anf. 53	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	21
Anf. 54	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	21
Anf. 55	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	22
Anf. 56	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	22
Anf. 57	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	22
Anf. 58	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	23
Anf. 59	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	23
Anf. 60	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	23
Anf. 61	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	23
Anf. 62	MALIN BJÖRK (C)	24
Anf. 63	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	24
Anf. 64	MALIN BJÖRK (C) replik	25
Anf. 65	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	25
Anf. 66	MALIN BJÖRK (C) replik	25
Anf. 67	CHRISTIAN CARLSSON (KD)	26
Anf. 68	ANDERS YGEMAN (S) replik	26
Anf. 69	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	26
Anf. 70	ANDERS YGEMAN (S) replik	27
Anf. 71	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	27
Anf. 72	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	27
Anf. 73	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	27
Anf. 74	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	28
Anf. 75	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	28

Anf. 76	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	28
Anf. 77	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	29
Anf. 78	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	29
Anf. 79	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	29
Anf. 80	JAN RIISE (MP)	29
Anf. 81	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	30
Anf. 82	JAN RIISE (MP) replik	30
Anf. 83	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	30
Anf. 84	JAN RIISE (MP) replik.....	31
Anf. 85	TREDJE VICE TALMANNEN	31
Anf. 86	JAKOB OLOFSGÅRD (L)	31
Anf. 87	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	31
Anf. 88	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	32
Anf. 89	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	32
Anf. 90	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	32
Anf. 91	MALIN BJÖRK (C) replik.....	32
Anf. 92	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	33
Anf. 93	MALIN BJÖRK (C) replik.....	33
Anf. 94	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik.....	33
Anf. 95	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	34
§ 2	Justering av protokoll.....	34
§ 3	Anmälan om ledamöter och ersättare i	
	Europaparlamentet.....	34
§ 4	Anmälan om ny riksdagsledamot	36
§ 5	Avsägelse	36
§ 6	Anmälan om kompletteringsval.....	36
§ 7	Svar på interpellation 2023/24:806 om våldsutsatta	
	kvinnors möjlighet att behålla sin bostad	36
	Anf. 96 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	36
	Anf. 97 LAILA NARAGHI (S).....	38
	Anf. 98 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	39
	Anf. 99 LAILA NARAGHI (S).....	40
	Anf. 100 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	41
	Anf. 101 LAILA NARAGHI (S).....	42
	Anf. 102 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	43
§ 8	Svar på interpellation 2023/24:810 om säkerhetsprövning	43
	Anf. 103 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	43
	Anf. 104 ARDALAN SHEKARABI (S).....	44
	Anf. 105 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	45
	Anf. 106 ARDALAN SHEKARABI (S).....	46
	Anf. 107 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	48
	Anf. 108 ARDALAN SHEKARABI (S).....	49
	Anf. 109 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	49
§ 9	Svar på interpellation 2023/24:804 om	
	arbetsmarknadsprövning	50
	Anf. 110 Statsrådet MARIA MALMER	
	STENERGARD (M)	50
	Anf. 111 LEIF NYSMED (S).....	51
	Anf. 112 Statsrådet MARIA MALMER	
	STENERGARD (M)	52

Anf. 113 LEIF NYSMED (S)	53
Anf. 114 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	54
Anf. 115 LEIF NYSMED (S)	54
Anf. 116 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	55
§ 10 Bordläggning.....	56
§ 11 Anmälan om interpellation	56
§ 12 Anmälan om frågor för skriftliga svar	56
§ 13 Anmälan om skriftliga svar på frågor	57
§ 14 Kammaren åtskildes kl. 14.19.	58